ВІСНИК
ПРОГРАМ ШКІЛЬНИХ ОБМІНІВ

14
2002

Події, оголошення 2, 12, 13, 14, 16,17,18
Матеріали конференцій, доповіді... 3, 4, 8,
Програми шкільного партнерства 19
Обмін думками та враженнями 21, 23, 25, 27
Поради, консультації 32
Проекти в Україні 33

За сприяння Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні

ВІСНИК програм шкільних обмінів

Шановні колеги!

Наталія ЄРЕМЕЄВА,
Відділ преси, освіти та культури
Посольства США в Україні

Мені дуже приємно мати чудову нагоду привітати всіх освітян, які читають «Вісник програм шкільних обмінів», із ***Різдвяними*** *та* ***Новорічними святами!***

Я щиро вдячна всім, хто у 2002 році писав до «Вісника», ділився своїм досвідом та результатами роботи, всім, хто надіслав свої відгуки, пропозиції і взяв участь у наших проектах, семінарах та дискусіях.

Мені також приємно повідомити, що до нового 2003 року «Вісник програм шкільних обмінів» поновив своє інтернет-обличчя. Отже, я запрошую всіх вас завітати до нашої бібліотеки статей та розробок, поділитися думками та враженнями на нашому форумі, дізнатися про новини сайту або освітні проекти та програми, що отримали підтримку Держдепартаменту США, а також перевірити й поновити інформацію про себе у нашій базі даних освітян – випускників програм академічного та професійного обміну.

Навіть якщо ваша школа ще не має Інтернету – центри IATP радо допоможуть вам відвідати сайт Вісника: **www.visnyk.iatp.org.ua.** *Ви знайдете там усі архіви, ваші власні розробки, навіть фотографії! Вам також буде цікаво ознайомитися з матеріалами та уроками, створеними вашими колегами, переглянути оголошення, залишити свої коментарі або поставити питання до обговорення. Я сподіваюся, що саме вашими зусиллями цей ресурс стане корисним для багатьох учителів України і цікавим місцем віртуального спілкування для читачів та випускників програм шкільних обмінів.*

Від імені «Вісника програм шкільних обмінів» мені б хотілося висловити подяку:

Львівському ресурсному центру комунікацій *– за творчий підхід, професійність і терплячість у роботі над сайтом «Вісника»;*

Програмі розширення доступу та навчань в Інтернеті *– за моральну й технічну підтримку «Вісника»;*

Видавничому дому «КМ Академія» *– за добре ставлення, оперативність і плідну співпрацю;*

моїм колегам з Посольства США, Американських рад, проекту «Гармонія» *– за розуміння, допомогу і дружню підтримку.*

Щиро бажаю всім вам подальших творчих успіхів!

Цінності освіти для суспільства

Доповідь на конференції 26 жовтня 2002 р., організованій Американськими радами з міжнародної освіти ACTR/ACCELS за фінансової підтримки Бюро у справах освіти та культури Державного департаменту США

Пол ХАКЕР,
аташе з питань культури Посольства США в Україні

Пригадую, як у той час, коли я проводив свої дослідження в Чехословаччині, в одному з параграфів шкільного підручника для перевірки читання я натрапив на розповідь про маленького хлопчика на ім'я Йошко, який одного літа поїхав до міжнародного піонерського табору. Там у нього з'явилося багато друзів: Петер з Куби, Томашек із Польщі, Іштван з Угорщини, інші хлопці. Та з усіх тих, з ким він потоваришував, найбільше йому сподобався Володимир із СРСР. Це приклад того, як навчали молодих людей пролетарського інтернаціоналізму. Добре було мати друзів із соціалістичних країн, але товаришування з дітьми із СРСР цінувалося особливо. Згодом, коли я приїхав до Братислави вже після розпаду СРСР, мені було соромно за свою колишню працю, оскільки моя дисертація мала назву «Політичне виховання при соціалізмі на прикладі Чехословаччини». Подальша моя діяльність полягала в навчанні людей демократичних цінностей. Усе це відбувалося в процесі зустрічей та цікавих дискусій з викладачами. Протягом 40 років вони навчали дітей соціалізму, як ідеальній філософії, а тепер зненацька повинні були навчати дітей демократії, за її західним зразком. Викладачам іноді було непросто перебудуватись і донести до учнів та студентів переваги системи, яка формально не була моделлю, але мала нею стати.

Навіть у США виникають нині дуже цікаві питання, пов'язані з цією темою. Якщо звернутися до історії американської освіти, то ми дізнаємось, що в 60–70-ті роки минулого століття головною її ідеєю було осимволювання і співробітництво. В останні 20 років, коли число емігрантів у США зросло настільки, що вони стали частиною американського суспільства, домінує ідея культуризації з постулатом: «Ми – народ, що складається з багатьох народів різних культур». Виникла певна проблема – як на основі багатьох культур створити цілісну систему освіти.

Отже, системи освіти і України, і США великою мірою залежать від політичного стану в країні. Так, приміром, свого часу афроамериканці заявляли: «Ми, чорношкірі люди, зробили вагомий внесок в розвиток Америки, але ваші історичні книги описують нас тільки як рабів, насправді ж ми маємо чимало позитивного». Постало питання визначення вкладу афроамериканців до культури та освіти. Можна навести інший приклад: коли жінки стали емансиповані, то система освіти повинна була адекватно дати оцінку ролі жінки.

Існує ряд інших проблем, наприклад, та, що молодь мало цікавиться політичним та соціальним станом у державі. Соціологічне опитування показало, що половина учнів старших класів вважає, ніби Німеччина була на боці США у Другій світовій війні, а 28 % студентів випускних класів не знають, чому у США була громадянська війна. Прикладів недостатнього рівня знань у молоді можна навести безліч. Уряд США докладає усіх зусиль до того, щоб поліпшити систему освіти. А це саме те, що ви намагаєтеся зробити у вашій країні.

Важливим питанням навчального процесу є розподіл пріоритетів у класі. Звичайно, ми говоримо, що в освіті не повинно бути якихось догм, що в процесі навчання всі рівні і мають право на свою думку. Доказом цього є впровадження нових методів освіти, а саме технологій для поліпшення навчального процесу для молодих людей. Зокрема, йдеться про метод «Розмова і крейда» («TALK AND CHALK»), коли викладач розповідає й одразу ж пише на дошці.

Нині ми намагаємось заохочувати студентів вдаватися до різних методів навчання: це і взаємонавчання, й активне використання Інтернету для всіх типів діяльності, що було неможливим раніше. Новою формою є також проведення цифрових відеоконференцій студентів зі своїми колегами з інших країн, які працюють та навчаються в інших освітніх системах. Усе це дає можливість для живого та вільного спілкування, а отже, сприяє процесу демократизації навчальних систем.

Одне з важливих питань, що постають перед освітянами,– як зробити так, щоб діти зрозуміли, що ідеал і реалії нашого життя не завжди збігаються і можуть суперечити одне одному. Ми говоримо про такі речі, як свобода думки, свобода преси. Якщо ви візьмете будь-який підручник, то побачите, що автори дуже обережно торкаються цих питань, побоюючись викликати критику на свою адресу, а відтак зниження попиту на їхню продукцію. У зв'язку з цим у деяких штатах було введено систему перегляду та оцінки змісту кожного підручника перед його друком. Наприклад, у Нью-Йорку, де учні шкіл проходять обов'язкове тестування, щоб

отримати атестат, було заборонено вживати цитати з літературних творів, тому що розуміння цих цитат у різних людей може бути різним.

Закінчуючи свій виступ, я хотів би вас проінформувати, що зараз ми намагаємося придбати велику кількість нових книг, які стосуються питань освітньої системи, а також безлічі інших тем, до яких ви можете мати електронний доступ. Це – дві тисячі книг і журналів, у яких ви можете знайти тему, що вас цікавить. На цьому тижні я дізнався про таку базу даних EBSCO, яка включає в себе понад три мільйони книжок. Є й інша база даних, яка доступна в інформаційному ресурсному центрі, а також у бібліотеці Університету «Києво-Могилянська академія». Ця база даних включає в себе сімдесят тисяч книжок та статей з журналів. Ще одна база даних, яку ми можемо вам запропонувати, називається IBRARY. Використовувати її ви можете безкоштовно, а також роздруковувати матеріали. Сподіваюся, що такі джерела будуть корисними під час ваших незалежних досліджень та пошуків.

Пріоритети у формуванні цілей освіти відповідно до потреб суспільства

Доповідь на конференції 26 жовтня 2002 р., організованій Американськими радами з міжнародної освіти ACTR/ACCELS за фінансової підтримки Бюро у справах освіти та культури Державного департаменту США

Павло ХОБЗЕЙ,
національний експерт Проекту «Інновація та оновлення освіти для поліпшення добробуту та зниження рівня бідності» (Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй), випускник програми «Громадські зв'язки»

Доброго дня, шановні колеги! Я дуже вдячний за запрошення. Спілкування з такою аудиторією завжди цікаве, бо можеш почути інформацію про те, наскільки твої думки є слушні, що потрібно змінювати і в якому напрямку слід думати.

Свого часу я очолював управління освіти Львівської міської ради. Я керував ним 8 років, та на те й демократія, щоб влада мінялася... Нині працюю національним експертом програми «Освіта для реформ». Завдання цієї програми – впровадження національної доктрини в систему освіти України. Власне, доктрину ми трактуємо як філософську систему поглядів на освіту. Моя думка така, що це як праці з марксизму-ленінізму. Якщо вам потрібно якось підтвердити свою думку, в доктрині ви завжди знайдете кілька рядків про те, що ви хочете зробити. На жаль, текст доктрини, яка вам відома, не дає остаточних відповідей на запитання, що має зробити українське суспільство й українська освіта у світлі нових вимог, які висуває час.

Навіщо потрібні зміни? Здавалося б, усе в нас гаразд: рівень освіти в Україні високий, українці їдуть за кордон обмінюватися досвідом, підвищувати кваліфікацію, вчаться самі і вчать інших. Та не все так ідеально, як здається на перший погляд. Річ у тім, що Міністерство освіти і науки в Україні досі не виробило стратегічного бачення окремих проблем, які виникають в освіті сьогодні, коли саме суспільство, сам час вимагають змін. Це реалії, над якими нам варто замислитись, бо ми живемо вже понад 600 днів у XXI столітті, і сьогоднішній учень житиме в 70-х роках цього століття у світі, події в якому відбуваються шаленими темпами і який буквально заливає океан інформації: щоденно виходять тисячі газет, кількість сторінок веб-сайтів збільшується на більш як мільйон у день, друкуються щорічно 800 тис. різних назв книжок, телепортація лазерного променя закладає підвалини квантового комп'ютера, який дасть ще більше можливостей для отримання цих потоків інформації.

А тепер подивимось, як відбуваються зміни в деяких країнах. Дуже цікавим прикладом є Ірландія, оскільки 25 років тому це була бідна аграрна країна. Тепер вона – другий після США експортер комп'ютерних програм. У Німеччині приріст робочих місць у галузях телекомунікації та комп'ютерних технологій зростає неймовірними

темпами: 1998 року в країні було створено 40 тисяч нових робочих місць, і, я думаю, багато з ваших колег і знайомих в Німеччині сьогодні працює саме в цих галузях. Дуже цікавий приклад визначення пріоритетів у державі дає Фінляндія. Всім відома фірма Nokia, яка до 80-х років випускала гумове взуття. А на початку 90-х років, коли уряд Фінляндії бореться з кризою, майже 3 % ВВП йде на розвиток нових технологій, а Nokia стає виробником мобільних телефонів, продаючи їх на суму понад 32 млрд дол. Нині у Фінляндії працює понад 400 фірм високих технологій, кожна друга людина має мобільний телефон, кількість з'єднаних з Інтернетом у процентному відношенні є найбільшою у світі. Фінські учні досягли найкращих у світі показників у тестах PISA. У США в п'ятдесяті роки структура працюючих була такою: 65 % – праця фізична, 20 % – послуги, 15 % – працівники з вищою освітою. На початок нашого століття обсяг фізичної праці знизився до 15 % з одночасним значним приростом продукції. Очевидно, що зміни, які відбуваються в світі, змушують відповідно змінюватись і школу. Насамперед втрачається значення складових традиційної школи – трьох «П»: Послуги, Пунктуальність, Повторення. У минулому ми проводили гру, де обиралися ті чи інші цінності. Виявилося, що з 20 позитивних ознак ідеального учня вибиралися слухняність і вихованість, тобто ознаки, які задовольняли вчителя. А коли звернулися з проханням вибрати ознаки успішної людини, то вони виявилися зовсім іншими.

Очевидно, що такі поняття, як знання, вчитель та навчання потребують нових підходів, нової філософії, тому що зараз у ці поняття вкладають зовсім інше, ніж 20 чи навіть 10 років тому. І стимулює нас те, що знання стають найважливішим знаряддям XXI століття. Можна стверджувати, що відбувається революція в навчанні.

Школа, що навчає → **Школа, що керує знаннями** → **Кожен мусить стати менеджером свого майбутнього**

Ця революція вже почалась у навчанні і школі. Все йде до того, що кожен повинен стати менеджером свого майбутнього. Що означає вміння керувати знаннями? Насамперед, це планування, вміння самому здобувати знання. Друге – творче мислення. Третє – вміння подати, пояснити і відстояти ідею проекту. І нарешті – вміння оцінити як інших, так і самого себе. Звичайно, це – певний ідеал. Я спілкувався з професором Досавицьким з Харкова, який займається проблемами розвитку навчальної системи. Він говорить, що ті дослідження, які він проводив, показують, що кількість вмотивованих учнів не сягає більше 5 %. Ці 5 % відчувають радість у навчанні, тобто для них навчання не є каторгою, а періодом продуктивної роботи. Є 10 % тих, які просто «випадають» з навчання, не маючи ні зовнішньої, ні внутрішньої мотивації. І є середина, яка не має внутрішньої мотивації, але має зовнішню. Ці учні хочуть отримувати добрі оцінки, вступати до вищих навчальних закладів, будувати кар'єру. Ця зовнішня мотивація спонукає до праці, але все-таки це важко. Набагато легше справді щось робити й отримувати від цього задоволення, як, наприклад, від навчання.

ШКОЛА ТРАДИЦІЙНА	ШКОЛА, ЩО КЕРУЄ ЗНАННЯМИ
Переказує знання	Учитель є транслятором знань
Учитель відповідає за результати навчання	Учитель переказує знання і вчить учитися
Учитель дає інструкцію, як виконати завдання	Учень є співвідповідальним за результати навчання
Учитель переказує готові знання	Учень навчається самостійно планувати свою працю
Учитель очікує від учня однієї правильної відповіді	Учень пізнає джерела знань, учиться оцінювати їх користь
Учитель перевіряє знання згідно з визначеними критеріями	Учень вчиться творчого мислення, може помилятися
Учень оцінюється вчителем	Учень вчиться різнобічно застосовувати свої знання
	Учень заохочується до самооцінки
	Учитель є дорадником, який допомагає вчитися

Коли в учня є перші дві ознаки, то, очевидно, буде і велика віддача, і віра в майбутнє. Звичайно, дуже важливим є (про що говорив попередній доповідач) мати навички життя в суспільстві, тобто бути громадянином, мати навички спілкування з людьми. Тут я спробував провести деякі аналогії між школою традиційною і школою, що керує знаннями.

Наша дореволюційна школа переказувала знання, просто транслювала знання. Тепер це питання не знімається: потрібно, щоб учень мав базові знання. Але існує інша дуже важлива річ: учня мають навчити вчитися. Учень повинен уміти вчитися самостійно. Якщо говорити про критерії європейської освіти, то один з її показників є показник уміння самостійно навчатися. Якщо школа (чи університет) не вчить учня чи студента самостійно вчитися, цю освіту якісною назвати не можна.

Учитель повинен відповідати за результати навчання. Ми не маємо правдивої і об'єктивної інформації про досягнення наших учнів, тому що всі бояться цього зовнішнього оцінювання, і це є проблемою в Україні. Інше питання – співвідповідальність учня за результати навчання. Це вже проблема не вчителя, а учня. Саме учень відповідає за те, що він знає. Вчитель тільки дає інструкції, як виконувати завдання. Учень повинен учитися самостійно планувати свою працю, що є одним з ключових моментів. У школі, яка керує знаннями, учень повинен самостійно вчитись і вміти планувати свою працю, тобто сам шукати шляхи для власного розвитку. Вчитель передає готові знання, учень пізнає джерела знань і (що дуже важливо) вчиться оцінювати їх корисність і правдивість. Нині, коли існує така велика кількість засобів масової інформації, потрібно вміти розрізняти, які речі є правдивими, а які не відповідають дійсності. Цю здатність ми повинні розвивати у наших учнів.

Учитель очікує від учня однієї правильної відповіді, і ця відповідь колись була написана в підручниках, і учні мали її переказати так, як написано. Зараз учень вчиться творчо мислити і, в принципі, він/вона має право на помилку, тому що це його/її думка. Вчитель перевіряє знання згідно з визначеними критеріями, учень вчиться підтверджувати свої знання і пояснювати ті чи інші речі. Учень не оцінюється вчителем, учень заохочується до самооцінки, оскільки лише самооцінка є внутрішнім поштовхом, який дає ріст особистості. Вчитель є транслятором знань, учитель є дорадником і «сприячем» у навчанні.

Тепер відійдемо від школи, перейдемо на вищий рівень і поговоримо про систему освіти та про фундаментальні трансформації освітньої системи. У світі відбулася переоцінка цінностей, в результаті якої учні опинилися в центрі уваги, що зазначено у нашій національній доктрині. Відбувається постійне оновлення, зміни у змісті освіти, в методології та в методиках викладання. Значною є і роль технології, а саме – поширення доступу до суті освіти. Важко сказати, як комп'ютерні технології далі впливатимуть на освіту, але очевидно, що цей вплив буде надзвичайно значним. Інший фактор – зміна в складі клієнтури, де є два аспекти. Перший аспект – те, що освіта здобувається впродовж життя. Раніше ми її обмежували певним віком і стверджували, що коли ти закінчив якийсь навчальний заклад, то вже навчився. Тепер, очевидно, у зв'язку із швидкими змінами у суспільстві, коли вимагаються нові навички, коли швидко змінюється ринок праці, галузі виробництва і послуг (як, наприклад, від гумового взуття до мобільних телефонів), потрібно оновлювати знання. Другий важливий аспект пов'язаний з тим, про що я вже згадував. Ми не можемо допустити випадання з освітнього процесу дітей, тому що через це виникне досить багато проблем у майбутньому: вони не отримають освіти, відповідно – вони не знайдуть роботу і потребуватимуть соціального захисту. Про це не можна забувати. У школі завжди добре вчити тих, хто хоче вчитись, і завжди хочуть позбутись учня, який не хоче навчатися. Його намагаються віддати чи у вечірню, чи в якусь іншу школу. Це, звичайно, неправильний підхід. Зараз потрібно боротися за кожного учня.

Якою має бути платформа для досягнення змін? Перша основа закладається в період ранньої освіти. Рання освіта – це догляд за дітьми. Коли ми говоримо про рівний доступ до якісної освіти, про рівні можливості для якісної освіти, то очевидним є те, що ця рівність виникає і закладається в ранньому віці. Якщо пропустити цей час, дитині буде дуже важко наздогнати те, що пропущено. І звідси неабияке значення має освіта батьків, в першу чергу – матері. Доведено, що коли в матері вища освіта, то досягнення дітей будуть набагато вищі, ніж у тих сім'ях, де такої освіти немає. Отже, це є основою.

Далі ми говоритимемо про ситуацію зі шкільними установами, з раннім вихованням, а саме – про досягнення якості й рівності. Це надзвичайно складне запитання. Якість називають справедливістю, а чи можуть називати справедливістю досконалість? Отже, існує така вісь: якість – справедливість. У книжці «Економіка державного сектора» у розділі «Освіта» добре написано про освіту, якщо підійти до неї як до виробництва певного продукту. Книжка пояснює два підходи до школи. Перший підхід полягає в тому, що в школі відбувається людський розвиток, для чого вона й існує. Суть другого підходу в тому, що школа, з економічної точки зору, не виробляє кінцевого продукту. Кінцевий продукт виробляють ті навчальні заклади, які дають певний фах та інструменти знань. Тоді людина, маючи фах, може сама виробляти певні речі. Якщо спиратися на цю точку зору, то школа просто здійснює систему відбору: відбирає тих, хто йде далі у вищі навчальні заклади, і тих, хто продовжує здобувати професійно-технічну освіту. Тоді зрозуміло, що, якщо ми говоримо про ефективність використання коштів, то вкладення коштів у здібну дитину є ефективнішим, ніж вкладення коштів у нездібну дитину. Цей принцип можна застосовувати: відбирати найобдарованіших дітей, створювати для них елітні школи, навчати їх. Віддача від цих дітей буде надзвичайно велика. Але в цьому випадку ті діти, які мають інші стартові умови, не матимуть великих можливостей у майбутньому. Потрібно знайти золоту середину між справедливістю й ефективністю, між якістю та справедливістю. Цілі повинні досягатися. Це було б можливо, якби ресурси були необмежені, але ми, маючи обмежені ресурси, повинні визначити це співвідношення між рівністю і якістю.

Поліпшення впливу домашнього оточення, більше зосередження на початковій освіті веде до більших можливостей у майбутньому. Що можемо зробити ми? Перше – це поглянути на вміння і навички із ширшої точки зору. Друге – підвищити значимість освіти і створити стимули для інвестицій. Що означає поглянути на вміння і навички із ширшої точки зору? Зосередженість на основних аспектах – це здатність писати, читати й лічити. Ці речі в Україні є, ці навички радянська школа давала, і ми розвиваємо далі ці навички на відповідному рівні. Нам потрібно сфокусуватись на процедурних навичках – встановити контроль над освітою: людина має знати, що вона повинна робити, й давати собі оцінку. Інший важливий аспект – грамотність. У нас в Україні немає проблем з грамотністю, але є дуже велика проблема з функціональною грамотністю. І треба усвідомлювати, що це різні речі – грамотність як уміння та здатність читати, писати й лічити, і грамотність як здатність читати з розумінням. Це є надзвичайно великою проблемою в нашій країні, і, на жаль, до сьогоднішнього часу Україна не взяла участі в міжнародних дослідженнях якості освіти, а саме функціональної грамотності.

Що таке функціональна грамотність? Скажімо, ви прочитали кілька статей з газет і вам потрібно зробити певні висновки з отриманої інформації або прочитати інструкцію якогось приладу і зрозуміти, як він має працювати. Тобто завдан-

ня не просто сприйняти інформацію, а зробити правильні висновки з неї. Це і є функціональна грамотність. Ми не можемо сказати, який її стан в Україні, але, якщо ми порівняємо з Польщею і з Росією (Польща і Росія брали участь у цих дослідженнях), то побачимо, що в цих країнах показники нижчі від середніх. З цього можна зробити висновок, що й наші шанси не дуже великі.

Повернемось до теми розвитку «тонких» навичок. Йдеться про навички спілкування. Важливим аспектом тут є вміння працювати в команді, у колективі, бо, як кажуть, один у полі не воїн. І це навички, які повинна розвивати школа.

Зараз ми можемо говорити про різні форми освіти: формальну, професійну, неформальну. Потрібно вчити наших громадян використовувати ці форми: збільшити кількість напрямків, визначити напрямки, що пов'язують освіту й роботу, поліпшити інформаційні та управлінські послуги, зміцнити зв'язок між освітою та ринком людських ресурсів. Постає питання грошей, зміни соціального статусу вчителя. Якщо ці питання не вирішаться, то залишаться два шляхи – частина шкіл просто приватизується, а решта «загине». Отже, питання інвестицій є надзвичайно важливими. Дуже важко просити додаткові гроші на розвиток освіти, коли не можеш сказати, який буде результат. Складається враження, що скільки грошей не вкладай в теперішню освіту, вони «підуть як у пісок» і відчутних результатів від цих інвестицій не буде.

Ми робили аналіз по децентралізації освіти в Україні і порівнювали доступ до вищої і середньої школи. Мене вразили дві таблиці. Перша таблиця показувала, що вже в 2001 році кількість студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах за власні кошти, є більшою, ніж тих, які навчаються за бюджетні кошти. Таблиця з порівняльними даними про набір на перший курс (1996 і 2001 рік) показує, що платників стало на 40 % більше. Якщо порівняти кількість платників за п'ять років, то вона зросла в 1,5 раза, а кількість бюджетних місць зменшилась на 10 %. Це означає, що коли не буде системи кредитування або системи ваучерів, то вища школа стане недоступною для людей з низьким рівнем доходів. У Західній Україні велика кількість людей працює в Італії, Португалії, Іспанії на заробітках. Переважна більшість з них їде за кордон, щоб заробити на навчання дітей. Цей феномен – дуже тривожний сигнал. Доступність освіти потрібно збільшувати й намагатися мінімізувати вартість навчання. В Канаді є цікава програма, на яку нам варто звернути увагу: за нею дітям з малозабезпечених сімей можна брати кредити для навчання в університеті. Якщо учень добре навчається у старшій школі, є здібним і багато працює, термін його навчання в університеті зменшується, що відповідно зменшує кошти на навчання.

В нас є непогані фізико-математичні школи. Наприклад, учні могли б, отримавши кредити, не проходити повторно курси певних предметів у вузах і не витрачати додаткові кошти, оскільки вони вже здобули потрібні знання. Але цієї системи в нас не існує.

Збільшення доступності до фондів – це те, що потрібно вирішувати: це бонди чи ваучери, певне податкове регулювання. Про це ми говоримо, це питання порушували наші депутати. Щодо підприємців, то вони також мають бути зацікавлені в тому, щоб узяти на роботу висококваліфікованого працівника.

Перед багатьма країнами стоїть питання збільшення терміну навчання на один рік, воно є актуальним і в нас. Ми ще не перейшли на 12-річне навчання, але вже говоримо про так званий нульовий клас. І це в той час, коли охоплення дітей віком від 3 до 6 років дошкільним вихованням в середньому сягає 40 %, а серед сільського населення – 20 %. Тим часом 43 % мешканців сіл сказали, що вони не віддали дитину до садка тільки через те, що його немає (ці дослідження проводилися Центром Разумкова). Це тривожний сигнал.

Якщо порівняти відсоток ВВП, який іде на освіту, то в нас цього року він дорівнює 3,75, тоді як стандарт для розвинутих країн 5–6 %. Для країн, які «стартують» і мають багато проблем, він має бути більшим. Отже, українська освіта недостатньо фінансується урядом.

Тепер перейдемо до цілей освіти. Які освітні цілі Світового банку для країн Європи та Центральної Азії? По-перше, це відповідність освітньої системи ринковій економіці та відкритому суспільству. Ціль чітка, але незрозуміло, як її досягати і як виміряти результат. По-друге, подолання бідності через вирівнювання шансів доступу до якісної освіти. Саме це є однією з проблем дослідження в нашому проекті. Я вивчаю питання доступу до якісної освіти для дітей з сільських шкіл, дітей з особливими потребами і дітей, які ходять у загальноосвітню школу. Це є проблемою міст, яка постала у зв'язку з диференціацією шкіл та різними програмами навчання, що створює ситуацію, коли дитині з малозабезпеченої родини дуже важко отримати якісну освіту і відповідно мати якісь шанси на майбутнє. Якщо така ситуація буде зберігатися, навряд чи можна говорити про якусь консолідацію суспільства. Я написав статтю на цю тему для журналу «Директор школи», усвідомлюючи, що тема є досить дискусійна.

У мене є деякі думки, як боротися з цим явищем. По-перше, треба провести структурні зміни школи, а саме – відділити початкову школу від великої дванадцятирічної програми з продовженням навчання в 5 і 6-му класах. А також скасувати вступні випробування до першого класу державних шкіл. Щоправда, це до певної міри позбавляє батьків права вибору. Закріплюючи школи за мікрорайонами, ми обмежуємо права батьків та дітей. Отже, проблему вирівнювання шансів, подолання бідності потрібно вирішувати. І другий варіант, який дуже важко застосувати в наших умовах при низькій зарплаті вчителів – ротація педагогів. Ця практика добре зарекомендувала себе в Канаді та Японії. Ротація директорів і вчителів один раз на 5 років приведе до вирівнювання шансів освіти, бо добрий учитель, перейшовши в

гіршу школу, «підтягне» за собою колектив учителів. Для цього, повторю, потрібно створити певні умови, тож, очевидно, це справа майбутнього.

Перейдемо до фінансування, яке має забезпечити стабільність і якість навчального процесу. Проблема в тому, що бюджетний рік покриває два навчальних роки. Ця особливість вимагає чіткого підрахування бюджету школами і вчасного та планового отримання коштів.

Ефективне використання ресурсів є складним питанням. Прийнятий у 2001 році Бюджетний кодекс України, який я вважаю революційним, при всіх своїх недоліках дає прозоре фінансування, і кожен регіон (район або місто) має свій бюджет, яким мають право розпорядитися тільки депутати відповідного рівня. І ще одне. Ефективне використання часу. В Україні, як порівняти з європейськими стандартами, кількість навчальних годин є недостатньою навіть при переході на 12-річну освіту. У нас дуже короткий навчальний рік. Тут знову стикаємося з проблемою невиконання законів, уже традиційною для України. В Законі про загальну середню освіту чітко сказано: тривалість навчального року не може бути меншою 190 днів, не враховуючи іспитів. У нас включили іспити, а потім ще зробили практику, що ще зменшило кількість навчальних днів. Але навіть якщо продовжити навчання, то заробітна плата для вчителів залишиться та сама, тому що у нас платять відповідно до тижневого навантаження, а не до кількості днів, які працює вчитель.

Минулого тижня консультанти запрошували мене до проекту «Цілі ООН тисячоліття». У ньому є два пункти, які стосуються освіти. Перший пункт – гендерна рівність. У школі серед учителів гендерної рівності немає, в педагогічних колективах тільки 15 % чоловіків. І другий пункт – це охопленість навчанням у початковій школі. Надзвичайно гостро стоїть питання охопленості дітей дошкілля, особливо в сільській місцевості. Нині це 40 %, тобто дуже низький відсоток. Значна кількість дітей нині не закінчує основної школи. Це – провал, випадіння з навчального процесу. Ця статистика теж існує, вона робиться раз на 4 роки. Останні показники були у 2000 році, за якими охоплення дітей, що отримують базову середню освіту – 94 %. Схоже, що цей показник занижений. Я не думаю, що 6 % випадає. Але якщо ця статистика правильна і 6 % випадає, то тоді, наприклад, до 2015 року цей показник треба зменшити удвічі. Над цим завданням потрібно працювати, і його результати не важко передбачити.

Далі поговоримо про збільшення кількості дітей із сільської місцевості, що навчаються у вищих навчальних закладах, пропорційно до складу населення України. Виникає проблема – хто піде вчитися і на яку спеціальність? Якщо взяти медицину, право та бізнес, то різниця в показниках студентів від міських та сільських шкіл дуже велика. Зменшення кількості учнів, що припадає на один комп'ютер – це також показник якості. Наприклад, показники якості європейських освіт мають 4 поля – досягнення та успіх (скільки дітей випадає, скільки отримує базову, середню, вищу освіту); управління (менеджмент і контроль) та ресурси. Потрібно думати, що ми маємо зробити в Україні за наступні 15 років.

Освіта для демократичної громади: завдання на майбутнє

Скорочений текст доповіді, представленої на семінарі лідерів програм обміну CIVITAS, Москва, Росія, 7 вересня 2002 р.

(повний текст доповіді розміщено на сайті «Вісника програм шкільних обмінів»)

Маргарет БРЕНСОН,
помічник директора Центру громадянської освіти
(www.civiced.org)

У своїй доповіді я хотіла б привернути увагу до кількох невідкладних завдань, що постали перед нами як фахівцями з громадянської освіти в наших зусиллях удосконалити та розширити освіту для демократичної громади. Ці завдання виходять за рамки простого поліпшення навчальних курсів чи шкільних програм, тому що освіта для демократичної громади не обмежується певним віком чи якоюсь установою. Це намагання, яке є – чи має бути – турботою кожного в демократичному суспільстві. Як твердив Алексіс де Токвілль, стати інформованим, активним та відповідальним громадянином – це завдання всього життя, це – «навчання свободи».

Наше навчання може відбуватися різними шляхами протягом усього життя:

- коли нас зараховують до школи чи університету;
- коли ми беремо участь у відкритих форумах;
- під час запрошень до організацій, які становлять громадянське суспільство;
- коли нас обрано чи призначено на службу до уряду.

Дуже важливо, щоб усі ми працювали разом, розраховували на досвід і сильні сторони одне одного для того, щоб розробити ефективні шляхи та засоби, щоб спрямувати свої сили на виконання поставлених завдань.

Чотири невідкладні завдання

Існує чотири напрямки, які потребують нашої участі і заслуговують на нашу увагу.

1. Сконцентрувати увагу шкіл на тому, що їх первинною метою є демократія, виховання молоді для інформованої, активної і відповідальної громади, і добитися підтримки урядових та неурядових організацій у цьому напрямку.

2. Поліпшити якість громадянської освіти шляхом надання можливостей громадянам будь-якого віку набувати потрібних знань, удосконалювати навички і брати участь в управлінні школою чи громадою.

3. Розвивати більш реалістичне розуміння міжнародної спільноти, неурядових та міжурядових організацій, що її представляють, а також розуміння того, як і чому від глобального стану залежить добробут окремого громадянина і незалежних держав.

4. Сформувати у тих верств населення, громадянською освітою яких знехтували чи рівень якої є недостатній, потребу у повній реалізації їхніх прав та громадянських обов'язків.

Освіта для демократичної громади: первинна мета школи

На завершення першої Конференції керівників CIVITAS у Празі в червні 1995 року 150 делегатів з 52 країн внесли свої імена до Декларації, яка проголосила: «Громадянська освіта є міжнародним пріоритетом». У Декларації наголошено на зростаючих викликах свободі, ринку, демократичному урядові і нормам права. Ці риси сучасного світу, як сказано в Декларації, «пояснюють, наскільки важливими є громадянські знання, навички та демократичні цінності для побудови й підтримки демократичних суспільств, які поважають права людини і культурну різноманітність» (CIVITAS, Прага, 1995, Акти Конференції).

Конституції та закони багатьох демократичних країн є аналогічними до Празької Декларації. Вони також проголошують громадянську освіту важливою для побудови та підтримки демократичних суспільств. Прикладом може бути єдине національно визнане викладення цілей навчальних курсів в Австралії. Сполучені Штати подають інший приклад: сорок штатів посилаються у своїх конституціях на верховенство громадянськи освіченого суспільства. Тринадцять штатів мають конституційні положення, які особливо наголошують на головній меті їхньої освітньої системи – «сприяти доброму громадянству, демократії, охороні прав і свобод і громаді, здатній підтримати вільний уряд» (Громадянська освіта американської молоді, 1999:13–14).

Громадянська освіта також одержала потужну підтримку президента Джорджа Буша, висловлену в його інавгураційній промові. Він сказав американцям: «Ми підтримуємо ідеали, які вчать нас, що означає бути громадянами. Кожний громадянин має дотримуватись їх... Я прошу вас бути громадянами. Громадянами, а не глядачами.

Громадянами, а не суб'єктами. Відповідальними громадянами, які будують суспільство, що здатне служити, і націю, що має характер».

Американська громадськість не менш наполеглива щодо громадянського призначення школи. Протягом 33 років проводились опитування Phi Delta Kappa/Gallup, які засвідчили: переконання суспільства стосовно того, що основною метою школи є освіта молодих людей для демократичної громади, не змінюється. Але, незважаючи на офіційні заяви про підтримку громадянської освіти в багатьох демократичних країнах, є деякі факти, які ми маємо брати до уваги. Одним з них є те, що багато хто бачить школи як заклади, котрі існують для задоволення особистих інтересів їхніх споживачів (по-перше, учнів і, по-друге – батьків), а також учителів і працівників. Первинна мета школи – задоволення громадської потреби в підготовці молоді для демократичної громади – виглядає вторинною, якщо не забувається взагалі.

Ще один факт, який треба брати до уваги, це те, що предмети, які не стосуються громадянської освіти, мають перевагу у шкільному курсі. Міжнародна асоціація оцінки освітніх досягнень (IEA) нещодавно провела дослідження, які стосувались викладання громадянської освіти в 24 країнах. Результати, опубліковані 1999 року, містили такі висновки:

«Громадянська освіта є малопріоритетною навчальною метою в більшості з цих країн. Громадянські цілі вважаються важливими, але менше, ніж, наприклад, науки. Для дуже небагатьох учнів будь-який предмет, пов'язаний з громадянством, є важливим вступним чи випускним іспитом... У деяких країнах предметам, пов'язаним з громадянським правом чи економікою, приділяється лише одна чи дві години на тиждень...» (Civic Education Across Countries, 1999:31).

Очевидно, існує розрив між формальними заявами про важливість громадянської освіти і політикою, яка реально практикується. Одна з проблем фахівців з громадянської освіти – це доби-

тися, щоб красномовні обіцянки перетворилися на реальність.

Є декілька надихаючих прикладів того, що офіційні висловлювання можуть відповідати дійсності. Наприклад, росіяни зі сходу повідомляють, що вони мають «велику підтримку від місцевої Думи», яка бере участь в учнівських програмах громадянської освіти і співпрацює з учителями на Сахаліні.

Фахівці з громадянської освіти в Польщі й Україні кажуть нам, що їхні міністерства освіти надають письмову й усну підтримку, беруть участь у спонсорованих школами громадських заходах і в тренінгах для підвищення кваліфікації вчителів.

Члени парламенту, Міністерства освіти і Конституційного Суду в Угорщині надають не лише усну та письмову підтримку, а й особисто беруть участь у «таборах демократії» для учнів. Особливий захід у таборах – «Прогулянка демократії», яка дає можливість учням зустрітися з політичними лідерами.

Дуже бажаний і значний прорив у рекомендаційній та фінансовій підтримці стався в січні цього року. Сто сьомий Конгрес Сполучених Штатів Америки прийняв переважною більшістю в обох палатах Акт, відомий під назвою «Жодна дитина не залишиться без уваги». Він дає повноваження Центру громадянської освіти, національній раді з економічної освіти та іншим організаціям використовувати фонди для проведення міжнародних програм обміну.

Цей Акт передбачає ряд обмінів між лідерами в громадянській освіті у Сполучених Штатах і їхніми колегами у розвинених чи тих, що розвиваються, демократіях усього світу. Метою цих обмінів є надання можливості учасникам вчитись і допомагати одне одному у поліпшенні освіти з метою розвитку демократії в їхніх країнах.

Празька декларація стверджує:

Завдання громадянської освіти занадто складне для самих освітян. Вони потребують тісної співпраці з людьми, урядами та міжнародною спільнотою.

Ми шукаємо ефективнішої підтримки громадянській освіті – формальної і неформальної – від найширшого кола установ та урядів. Особливо ми прагнемо активнішого залучення до громадянської освіти міжнародних організацій.

Поліпшення якості громадянської освіти

Історія підтвердила думку Джеймса Медісона про те, що «народний уряд без народної інформації чи засобів її отримання є лише вступом до фарсу чи трагедії, а можливо, і того й іншого» (Лист до В. Дж. Беррі).

Без вільного потоку інформації демократичний уряд неможливий. Демократії є залежними від інформованих, конструктивних обговорень. Слушно сказано, що «політична інформація для демократичної політики є тим самим, чим є гроші для економіки: валютою громадянства». Дослідження підтверджують ці спостереження. Семирічні дослідження, проведені Майклом Деллі-Карпіні та Скоттом Кітером, виявили, що «...поінформовані громадяни є очевидно кращими громадянами за визначеннями стандартів демократичної теорії та практики. Вони активніше братимуть участь у політиці, матимуть чіткі, стабільні погляди на події, більш здатні знайти зв'язок між своїми інтересами та своїми поглядами... і діяльніше підтримуватимуть демократичні норми, зокрема поширення основних громадянських свобод на членів непопулярних груп» (Деллі-Карпіні та Кітер, 1996:272).

Добра демократична освіта дає можливість учням отримати потрібну інформацію для того, щоб бути активними на політичній арені. Серед деяких освітян існує тенденція недооцінювати значення фактів. Факти важливі тому, що вони не тільки запобігають спрощенню громадських міркувань, а й не дозволяють дебатам з громадських питань перетворитися на безпідставні й відірвані від реальних умов.

Поряд з необхідністю отримання основних фактів постає потреба у вивченні «правил гри», а також шляхів реалізації політики в демократичних суспільствах. Уряд і політика це складна сфера, для якої характерні гострі суперечності і постійні дебати. Як зазначають Річард Німі та Джейн Джун, «коли ми кажемо, що учень має "книжні" знання того, як працює уряд, ми маємо на увазі, що він має наївний погляд, який виправдовує той факт, що демократична політика – це суцільні непорозуміння і намагання залагодити суперечки мирним шляхом, задовільним та організованим. Ми переконані, що шкодимо учневі, якщо змушуємо його думати, що уряд працює ідеально і без конфліктів, ніби можна ухвалювати закони, які всіх задовольняють і нікому не шкодять. Цинізм, який проявляється у дорослих щодо політики, може бути зокрема результатом оптимістичних поглядів на політику, які породжуються уникнанням різних суперечностей у поглядах та різких падінь, до яких ці суперечності призводять у реальному політичному житті» (Р. Г. Німі, та Дж. Джунн, 1998:150).

Крім надання інформації, справжня громадянська освіта підтримує знання цінностей і принципів демократії. Це знання є фундаментальним, бо воно є базою для свідомої добровільної прихильності громадянина до демократичних норм, заходів та наслідків. Громадянин, який розуміє основні догмати демократії, швидше усвідомить, що він має спільний, колективний інтерес, який може інколи суперечити чи домінувати над його індивідуальними уподобаннями. Цей громадянин більш відданий справедливості і виявляє бажання дозволити іншим – навіть тим, з ким він рішуче не погоджується – висловити та здійснити їхні власні інтереси. Деякі вчені стверджують, що знання цінностей і принципів демократії може бути найважливішою складовою демократичної освіти, тому що коли демократичні норми добре усвідомлені, вони можуть діяти на підсвідомому рівні (Елстер, 1989:101).

Те, що всі громадяни повинні розуміти основні цінності і принципи демократії, не підля-

гає сумніву. Всі 28 країн – учасниць IEA Civic Education Study погодилися з цим. Результати досліджень, однак, показують, що цієї мети ще остаточно не досягнуто. Прислухайтесь до формулювання висновків досліджень IEA: «Чотирнадцятилітні підлітки в 28 країнах-учасницях справляють враження певною мірою добре обізнаних з більшістю основних догматів демократії».

Інші учні також підтверджують необхідність поліпшувати викладання фундаментальних концепцій демократії. Дослідження, які включали опитування молоді у Сполучених Штатах, свідчать про те, що їхнє розуміння демократичних принципів досить слабке. Учні дванадцятого року навчання можуть легко перелічити «числа демократії», проте ледве здатні показати глибину свого розуміння цих чисел. Таке опитування проводилося і серед учнів п'ятих класів, але навіть коли їх ще раз опитали у восьмому класі, їхнє розуміння демократії не поглибилось і учні не спроможні були чітко сформулювати визначення демократичних понять (Avery, 2002:3).

Результати всебічних опитувань, нещодавно проведених у шести африканських країнах – Ботсвані, Гані, Нігерії, Малаві та Зімбабве,– показують, що є потреба зміцнювати демократичну освіту. Результати цих досліджень підтверджують, що «...тоді як популярна підтримка демократії може здаватися завдовжки в милю, вона може бути глибиною в дюйм. Хоч багато африканців тлумачать демократію у загальних виразах... їхнє розуміння демократичних принципів надзвичайно розмите» (Bratton and Mattes, 2001:120).

Потреба поліпшувати якість громадянської освіти зрозуміла. Ось три напрямки, в яких ми маємо працювати:

1. Забезпечення всіх громадян необхідною інформацією і знаннями, як її одержати.
2. Забезпечення вивчення урядової політики, яка здійснюється на демократичних засадах.
3. Розвиток поглибленого розуміння основних концепцій демократії.

Розвиток більш реалістичного розуміння сьогоднішнього світу

Коли Марта Нуссбаум, професор правознавства й етики Чиказького університету, опублікувала есе «Патріотизм і космополітизм», у якому переконувала, що «центром громадянської освіти має бути громадянство світу, а не громадянство демократичне чи національне», вона викликала світове обурення в академічному середовищі. Нуссбаум обстоює «космополітичну освіту», яка передбачає, що діти мають стати громадянами світу.

Критики Нуссбаум, яких чимало, відповіли сильними контраргументами:

«Наші прив'язаності починаються обмежено і тільки потім розширюються назовні. Ігноруючи це на користь безпосереднього космополітизму, ми ризикуємо закінчити в порожнечі» (Barber, 2002:34).

Я не бачу причин навчати дітей того, що національна чи інші ідентичності «морально ущербні»... Дітям, позбавленим освіти, що має культурні корені, надто часто стає важко відчувати будь-яку лояльність стосовно світу, їхньої громади чи родини (Bok, 2002:43).

Усі ці прихильності до чужих поглядів і прав торкаються коштів у грошах і життях, і ці кошти оцінюються не проти світу, а проти громадян і солдатів окремої країни.

Дослідження IEA «Громадянство та освіта в двадцяти восьми країнах» показало, що «питання, пов'язані з національною історією, правами людини і громадянина, посідають провідне місце в порядку денному майже всіх країн... Права людини і навколишнє середовище є важливими темами. Але дуже вузьке коло міжнародних питань може турбувати тих, хто бачить громадянську освіту як головну галузь навчання, що має готувати учнів до життя в глобальному світі» (Torney-Purta, 2001:172).

Нещодавно проведене опитування щодо того, як шкільні підручники розглядають Організацію Об'єднаних Націй та міжнародне право, показало:

Дуже часто на уроках вчителі та учні обговорюють комплексні глобальні питання та конфлікти, маючи вкрай обмежені знання у цій сфері та досвід. Світова безпека та мир обговорюються в дусі листівки Hallmark «Одужуй». Наївне мислення – глибоке небажання подивитися на жорстокі реалії суперечливого світу та ворогів демократії – це типово. Питання, що торкаються добробуту людства, включаючи ті, що стосуються спеціальних підрозділів ООН, залишаються поза увагою (Sewall, 2002).

Нещодавно опубліковане порівняльне дослідження громадянської грамотності, виконане Генрі Мілнером з Університету Тафтс, наголошує на браку знань з міжнародних питань. Мілнер визначає громадянську грамотність як «знання та здатність громадян розбиратись у їхньому політичному світі». На даний час не існує стандартного тесту, що вимірював би рівень, на якому люди старші 16 років у кожній країні мають таку грамотність, яка потрібна, щоб бути діяльними громадянами в сучасному світі. Однак, представивши інструменти оцінювання, які на даний момент доступні, Мілнер дійшов висновку: складається таке враження, що люди в (північних) європейських країнах є більш політично інформованими, ніж в атлантичних англомовних країнах, а американці найменш інформовані, принаймні в питаннях міжнародної політики (Milner, 2002:1 and 59).

Одне із завдань, що стоять перед фахівцями з громадянської освіти,– допомогти не лише молодим, а й дорослим громадянам розвинути більш реалістичне розуміння сучасного світу. Поза рамками цієї доповіді лежить обговорення того, які зміни мають бути зроблені в шкільних програмах. Проте немає сумніву, що елементарне розуміння світу, в якому вони живуть, вимагає ознайомлення з деякими базовими концепціями, зокрема з поняттями національна держава, міжнародне співтовариство, світовий ринок, міжнародне право, права людини, міжнародні норми. Крім того, громадяни мають знати основні конвенції та угоди,

а також те, як національні та міжнаціональні урядові й неурядові організації впливають на їхнє життя. Добрим початком у проекті навчального плану для сприяння розумінню громадянами сучасного світу є програма «Міжнародна структура освіти в демократії». Зараз вона в завершальній стадії редагування і невдовзі буде надрукована.

Групи з незадоволеними потребами в громадянській освіті

Одна з оголошених цілей демократичних суспільств – ознайомлення молоді всіх рівнів, можливостей та інтересів з її громадянським спадком та правами і обов'язками як громадян. Незважаючи на ці заявлені цілі, ще досі в усіх суспільствах є групи, громадянською освітою яких знехтувано або вона не відповідає повній реалізації їхніх громадянських прав і свобод. Я можу навести, наприклад, три такі групи: підлітки, жінки та цигани...

Нещодавнє дослідження, проведене психологами та політологами, підтверджує те, що багато з нас уже давно дійшло висновку: освіта демократичної громади у багатьох випадках недостатня і запізніла. Серйозні дослідники – Емі Гутман, Норман Най, Річард Німі та Джудіт Торней-Пурта вважають, що максимальна ефективність демократичної освіти досягається в початкових школах. Вони також погоджуються, що підлітковий вік – а особливо ранній підлітковий вік – є кращим часом для вивчення змісту громадянства та набуття навичок у формуванні демократичних позицій.

Висновки

На початку цієї доповіді ми посилалися на визначення громадянської освіти Алексіса де Токвілля. Це він сказав про «навчання свободи». Далі цей великий провидець зауважив: «Не можна повторювати надто часто, що нічого не може бути більш плодотворним для обдарованих, ніж уміння бути вільними, але немає нічого важчого за навчання свободи».

Як фахівці з громадянської освіти, ми розуміємо всю складність процесу освіти демократичної громади. Але, незважаючи ні на що, за це завдання ми маємо братися з ентузіазмом, завзято і наполегливо, тому що ставкою є сама демократія.

КОНКУРС ОСВІТНІХ МІНІ-ҐРАНТІВ

Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні

З метою підтримки розповсюдження сучасних освітніх методик та підходів, втілення досвіду випускників програм Держдепартаменту США і поширення міжнародних тенденцій в освіті Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні оголошує

КОНКУРС ОСВІТНІХ МІНІ-ҐРАНТІВ «ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ»

З 1 січня по 5 вересня 2003 року Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні розглядатиме запити від педагогічних колективів на підтримку проведення тренінгів та семінарів, що мають на меті практичне застосування освітніх інноваційних технологій у середній школі.

Запит має бути оформлений за встановленим зразком і поданий на розгляд Відділу преси, освіти та культури за півтора місяця до події або раніше.

Підтримка від Посольства США надаватиметься у вигляді ґранту для одного або двох українських тренерів на покриття їхніх витрат на подорож, проживання і харчування протягом проведення тренінгу та інформаційні матеріали для слухачів.

Розглядатимуться подання від педагогічних колективів, які представляють щонайменше 5 шкіл міста\району\області, на запрошення на свій семінар випускника однієї з програм Держдепартаменту США як доповідача\тренера або подання від колективу освітян – випускників програм Держдепартаменту США на запрошення сертифікованого українського тренера (доповідача).

Докладніші консультації можна отримати
у Відділі преси, освіти та культури Посольства США в Україні
за тел. **(044) 490-4026, 490-4116** *(п. Наталія Єремеєва).*

Форми запиту можна отримати, звернувшись на електронну адресу: **YeremeyevaNY@pd.state.gov**

Шановні випускники програм Держдепартаменту США!

Якщо ви отримали навички тренера за якимось з американських проектів або розробили свій власний тренінг (презентацію) і бажаєте поділитися досвідом, набутками та розробками з колегами – будь ласка, напишіть на адресу «Вісника» якомога докладніше про ваші тренінги і досвід тренінгової роботи.

Календар подій від American Councils

Юлія КОБЕЦЬ,
Американські ради з міжнародної освіти

Шановні випускники!

Американські ради з міжнародної освіти планують провести у першій половині 2003 року декілька різномасштабних заходів для випускників програм Держдепартаменту США. І хоча це ще не повний і лише орієнтовний список, ми хотіли б поінформувати вас щодо наших планів.

Київ, січень	American Councils пропонують організувати зустріч випускників з представниками Міністерства освіти і науки України для обговорення шляхів дальшої співпраці. (10 випускників PIE та TEA)
Львів, 25 січня	«Internet to schools» planning meeting: мета – зібрати вчителів, що мають доступ до Інтернету в школах чи через IATP-центри, та людей, досвідчених у використанні Інтернету, для створення плану проведення семінарів в IATP-центрах, щоб заохотити вчителів впроваджувати Інтернет у своїй роботі. (10 випускників PIE та TEA)
Харків, 25 січня	Семінар з активного використання комп'ютера та Інтернету. Проводитиме IATP-центр у Харкові. (20 випускників TEA)
Харків, 26 січня	«Diversity Workshop». Семінар проводитимуть випускники програм FLEX, FSA Undergraduate та TEA, що пройшли тренувальний курс. (Для 24 випускників різних програм)
Харків, 9 лютого	Семінар та конкурс з написання есе (додатковий захід до журналістського семінару 8 грудня 2002 р.). (10 випускників PIE та TEA)
Харків, березень	Civic Education Project. Група вчителів-випускників працюватиме над створенням та виданням методичної збірки з громадянської освіти, а також її розповсюдженням у регіонах. (Для 20 випускників TEA і PIE)
Одеса, січень–червень	Community Club. Ідея – надати випускникам можливість збиратися щомісяця для обговорення останніх подій, святкування. (Випускники всіх програм)
Одеса, березень	Об'єднання зусиль для громадянської освіти: вчителі та фахівці, що зацікавлені в проекті з громадянської освіти, зберуться для обміну ідеями та досвідом. (20 випускників TEA та PIE)
Одеса, квітень	Навчання творчості та інновацій: випускники зберуться для обміну ідеями щодо інновацій у методах викладання. (15 випускників TEA та 4 випускники PIE)
Дніпропетровськ, 21 лютого	Випускники всіх програм щомісяця збиратимуться для обговорення поточних подій, святкування американських та українських свят тощо.
Дніпропетровськ, 15 березня	Дистанційне навчання. Лекція та конференція. (Випускники різних програм)
Дніпропетровськ, 19 квітня	Професіональне зростання. Круглий стіл: до обговорення будуть запрошені відомі в місті люди, які досягли успіху в бізнесі, освітній справі чи журналістиці. Вони поділяться своїми ідеями щодо шляхів успішного професіонального зростання. (Випускники різних програм)
Дніпропетровськ, 17 травня	Тренінг з використання комп'ютера. (Випускники різних програм)
Дніпропетровськ, 30 травня	Community Club: надання випускникам можливості спілкуватись, обговорювати політичні, економічні та культурні питання
Львів, 19 квітня	Конференція з соціолінгвістики. (Зокрема 10 випускників TEA)
Київ, 29 травня	Вивчення мови за допомогою комп'ютера / Developing Student's writing Portfolio / English for Young Learners Training. (46 випускників TEA)
Київ, 23 травня	Career Fair. (Для всіх випускників, зокрема 100 випускників TEA та PIE)

Bureau of Educational and Cultural Affairs

КИЇВСЬКИЙ РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР

для випускників програм, спонсорованих урядом США

вул. Мельникова, 63, Київ, 04050 тел: (044) 213-25-32 / 213-91-38
ел. адреса: alumcentermanager@accels.kiev.ua

AMERICAN COUNCILS FOR INTERNATIONAL EDUCATION ACTR • ACCELS

FULBRIGHT UKRAINE

IREX

KENNAN INSTITUTE

PROJECT HARMONY Проект Гармонія

Американські ради з міжнародної освіти ACTR/ACCELS отримали ґрант від Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні для створення Центру для українських випускників програм, спонсорованих урядом США – Київського ресурсного центру для випускників програм. Основною метою Центру є посилення діяльності випускників програм в Україні. Ресурсний центр для випускників програм буде відкритий для всіх осіб, які брали участь у програмах, спонсорованих урядом США.

Багато учасників програм обміну, що фінансуються урядом США, часто відчувають себе покинутими та розчарованими після повернення додому. Вони сповнені бажанням поділитися своїм досвідом і зробити свій внесок у розвиток суспільства та готові поглиблювати цей досвід для поліпшення свого середовища. Повернувшись додому, багато випускників усвідомлюють, що їхній досвід, одержаний у США, є лише першим кроком до нового мислення та нового погляду на навколишній світ. У багатьох з них виникає бажання продовжувати вивчати нові методи та ідеї. Вони надзвичайно зацікавлені взяти участь у вирішенні важливих соціальних, політичних та професійних питань і надихнути суспільство на зміни, але вони відчувають себе єдиними в цьому бажанні і тому багато їхніх ідей залишаються нереалізованими. Якщо випускники програм будуть співпрацювати, з'явиться можливість поєднати свої зусилля та реалізувати ці ідеї.

Метою створення Центру для випускників програм є надання їм місця, де вони могли б зустрічатися, навчатися, збирати інформацію та створювати власні плани зустрічей. Центр для випускників програм стане тим місцем, яке охоплюватиме всі їхні потреби, починаючи із зберігання інформації про досвід та знання кожного випускника чи випускниці, особливо в галузі професійного удосконалення та громадської активності. Він також міститиме бібліотеку базових матеріалів як у друкованому, так і в електронному вигляді, що допомагатиме випускникам поглиблювати свій досвід. Центр проводитиме тренінги та семінари з професійного розвитку та громадської діяльності. Там будуть розміщені сучасні технічні засоби, які дадуть змогу випускникам спілкуватись один з одним та зі спеціалістами з усього світу. Персонал Центру докладатиме зусиль для сприяння та організації заходів, які б допомогли випускникам працювати у групах, спрямованих на вирішення актуальних для України проблем. Місією Центру є підтримання безперервного процесу розвитку демократії та проведення економічних реформ в Україні.

Центр також виконуватиме такі функції:

- буде місцем, де випусники матимуть доступ до Інтернету, а також зможуть бути проінформовані про конференції, програми обміну та можливості працевлаштування;
- слугуватиме базою для випускників програм, які поділятимуться за інтересами й матимуть змогу проводити заходи, що відображатимуть ініціативу випускників;
- працюватиме над визначенням та аналізом проблем, які виникають перед випускниками, та пропонувати належні дії для їх вирішення;

– надаватиме пріоритетне значення заходам щодо лобіювання, юридичного захисту та громадської діяльності;
– міститиме матеріали, створені як для програм, так і самими програмами, фінансованими урядом США, та матиме об'ємну ресурсну бібліотеку в друкованому, відео- та електронному вигляді, а також наукові праці, статті, книги та тренінгові матеріали, створені випускниками програм;
– створюватиме базу даних осіб, які брали участь у програмах обміну, спонсорованих урядом США;
– зміцнюватиме регіональні, національні та міжнародні зв'язки через створення клубів, орієнтованих на громадську роботу;
– створюватиме власний сайт для ефективнішого використання зібраних та створених матеріалів з посиланнями на інші сайти.

Ресурсний центр проводитиме ряд заходів, серед яких:
– виступи запрошених доповідачів, серед яких будуть випускники програм, учені із США, які перебувають з візитом в Україні, представники українського уряду та інші відомі діячі (з використанням Інтернету, мультимедійних проекторів та веб-камер);
– конференції, тренінги та семінари для випускників програм, які зайняті викладацькою роботою, з метою вивчення нових методик, методів викладання, ознайомлення з новими навчальними програмами та матеріалами;
– семінари з планування бізнесу та конференції для осіб, зайнятих у приватному бізнесі, на державній службі та працюючих у громадських організаціях;
– семінари з проектого планування;
– тренінги з написання ґрантів;
– семінари з пошуку ґрантів та фінансування проектів;
– семінари з розвитку управлінських та адміністративних умінь;
– тренінги з розвитку базових навичок (написання резюме, інтерв'ю та інше);
– способи знаходження партнерів для спільних проектів;
– вміння робити презентації з використанням сучасних методів;
– громадські зв'язки та робота із засобами масової інформації (для всіх типів організацій);
– інформаційне забезпечення громадськості;
– побудова кар'єри.

Київський ресурсний центр для випускників програм радий запросити всіх учасників програм, спонсорованих департаментами уряду США, завітати до Центру для участі в заходах та користування ресурсами Центру. Ми маємо прохання до випускників програм надсилати до бібліотеки Центру матеріали, створені ними, та ставити до відома персонал Центру про свої потреби та ідеї.

Київський ресурсний центр для випускників програм створений для випускників, але повинен надалі розвиватися з допомогою випускників.

Ми чекаємо на зустріч з вами та раді будемо вислухати вас.

Дні та години роботи Центру:

понеділок, неділя –	10:00–18:00
середа –	10:00–20:00
п'ятниця –	10:00–16:00

Персонал Центру:

Віктор Шуткевич, менеджер
Денис Гаркуша, асистент

Віктор Шуткевич, менеджер Центру

Конкурс проектів на отримання міні-грантів
для випускників програми «Громадські зв'язки»

Метою грантопрограми є підтримка ініціатив, спрямованих на професійний розвиток та співпрацю випускників, підвищення їхньої соціальної активності та ролі в громаді

Цільова група: випускники програми «Громадські зв'язки», представники місцевих громад, проблеми яких можуть бути вирішені завдяки виконанню проекту.

Проекти можуть бути спрямовані на:

- Реалізацію програм професійного розвитку випускників
- Підтримку діяльності асоціації/мережі випускників (за наявності стратегічного бачення цілей діяльності такої асоціації/мережі випускниками)
- Вивчення англійської мови та американської культури
- Розвиток місцевих громад

***Увага!** Проекти, метою яких є індивідуальний професійний розвиток, міжнародні поїздки чи інституційний розвиток структури, від якої подано проект, комісією не розглядатимуться.*

Вимоги до аплікантів:

- Бути випускником програми «Громадські зв'язки» (незалежно від віку, теми групи та року поїздки)
- Надати Проекту «Гармонія» письмову розповідь (історія успіху) про вплив поїздки до США на вашу професійну діяльність
- Оновити вашу контактну інформацію в базі даних (телефоном, електронною поштою або на веб-сторінці для випускників)
- Заявки приймаються від громадських організацій або інших юридичних осіб, де випускник програми «Громадські зв'язки» працює або є волонтером
- До заявки обов'язково додавати нотаріально завірене свідоцтво про реєстрацію та статут організації

Термін гранту: три місяці.

Сума гранту: максимум 2000 доларів США плюс внесок вашої організації у розмірі 20 % від вартості гранту, виданого Проектом «Гармонія». Форма внеску – грошова та/або у формі інших матеріальних ресурсів.

Просимо надсилати заповнені аплікаційні форми українською/російською та англійською мовами (по 3 примірники кожною мовою) до офісу Проекту «Гармонія» на адресу:
01113, Київ, бульв. Лихачова, 1/27, офіс 514.

У разі виникнення запитань просимо звертатись до *Лесі Лозової, Лесі Жук* чи *Ольги Волочай* за тел. **(044) 295 7222** або електронною поштою **alumni@ph.kiev.ua.**

***Останній термін подання заявок* – 18⁰⁰, 15 січня 2003 року**

AMERICAN COUNCILS
FOR INTERNATIONAL EDUCATION
ACTR • ACCELS

БЮРО У СПРАВАХ ОСВІТИ ТА КУЛЬТУРИ ДЕРЖАВНОГО ДЕПАРТАМЕНТУ США

***оголошує конкурс програми ґрантів місцевих ініціатив* (Local Initiative Grant Program)**
для випускників програм:

- *Студентського обміну «Акт на підтримку свободи»* (FSA Undergraduate)
- *Магістерської стипендії ім. Едмунда Маскі / «Акт на підтримку свободи»* (Muskie/FSA Graduate)
- *Стажування молодих викладачів* (JFDP)
- *Партнери в освіті* (PiE)
- *Регіонального обміну науковців* (RSEP)

Програма LIGP спрямована на підтримку ініціатив у галузях соціального, економічного та політичного розвитку в Україні. Ґрант до $5,000. Можливі напрямки проектів:

- *Проведення тренінгів та наукових заходів*
- *Проведення заходів, спрямованих на розвиток професіональних асоціацій та асоціацій випускників*
- *Розробка та публікація освітніх матеріалів та програм*
- *Інші проекти, що поділяють мету програми*

Програма LIGP фінансується Бюро у справах освіти та культури Державного департаменту США й адмініструється організацією Американські ради з міжнародної освіти: ACTR/ACCELS.

За детальнішою інформацією та аплікаційною формою звертатися до *Юлії Кобець*
alumni@accels.kiev.ua або за тел. **(044) 246-8222, 213-2532.**

Останній день подання анкет на участь у конкурсі ***31 березня 2003 року.***

Тиждень міжнародної освіти в Україні (18–22 листопада 2002 р.)

Відділ преси, освіти та культури
Посольства США в Україні

Щорічно Держдепартамент США та Департамент освіти США, щоб підкреслити важливість міжнародної освітньої співпраці й відзначити успіхи академічних та професійних програм міжнародного обміну, оголошують Тиждень міжнародної освіти. У зв'язку з цим по всіх країнах відбуваються численні події. В Україні різноманітні заходи проводяться Посольством Сполучених Штатів Америки і нашими партнерськими організаціями: Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів, Офісом програм ім. Фулбрайта, Американськими радами, Інститутом Кеннана, Проектом «Гармонія», випускниками програм, фінансованих урядом США, Асоціацією американських студій в Україні та членами організації TESOL.

У рамках Тижня міжнародної освіти в Україні найцікавішими були такі заходи:

• За підтримки Посольства США в Україні та Американських рад з міжнародної освіти 19 листопада відбулася телеконференція з конгресменом Бобом Шеффером, американськими студентами бізнес-курсу університету Північного Колорадо та з українськими випускниками програм, фінансованих урядом США.

• Рада міжнародних наукових досліджень та обміну, Офіс програм ім. Фулбрайта та Інститут Кеннана 20 листопада провели ярмарок презентацій проектів випускників програм щодо використання американського досвіду та продовження співпраці зі своїми американськими колегами.

• Спеціаліст з викладання англійської мови Філіп Баклі провів дискусію з міжкультурних питань у викладанні між представниками Українського факультету при Львівському українському католицькому університеті та іноземними вчителями.

• Спеціаліст з викладання англійської мови Еин МакАллен 18 листопада провела презентацію в Національному гірничому університеті в Дніпропетровську для конференції вчителів англійської мови та студентів у рамках Тижня міжнародної освіти.

• Спеціаліст з викладання англійської мови Уінді Проктор 19–20 листопада проводив дискусії про важливість міжнародного досвіду для підтримки взаємного розуміння, в яких брали участь іноземні студенти Полтавського педагогічного інституту.

• Спеціаліст з викладання англійської мови Джинні Дрізлейн провела кілька дискусій у різних школах про міжнародне співробітництво у рамках Тижня міжнародної освіти в Севастополі. На цих дискусіях були показані відеоматеріали з Міжнародної космічної станції. Студенти писали короткі твори з проекту, кращі з яких відзначено призами.

• Асоціація американських студій в Україні 18–29 листопада провела конкурс «Відкриваючи американський Південь». Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні забезпечив переможців книгами та інформаційними матеріалами.

• Американські ради в Одесі 17 листопада організували парламентські дебати з участю 24 випускників FSA FLEX зі Львова, Харкова, Києва, Одеси та Молдови. Зокрема відбувся обмін думками з приводу особливостей системи навчання у Сполучених Штатах Америки та її впливу на учасників освітніх програм.

• Американські ради в Криму 18 листопада організували виступ на Керченському телебаченні випускників програми «Українсько-американські премії за досягнення у викладанні» (TEA) Наталії Новикової та Лариси Шишкіної на тему «Освіта в Україні та США».

• У Луцьку 18–22 листопада випускниця програми TEA Алла Корнило в Інституті підвищення кваліфікації провела дискусію під назвою «Міжнародні освітні можливості для розвитку освіти», а також семінар для викладачів старшої школи «Культура в класі: культурний зміст, відповідний до потреб класу».

• У Вінниці випускниця програми TEA Тетяна Біла провела «Урок лідерства» для учнів 9–11 класів, присвячений Тижню міжнародної освіти. Теми та методи, що використовувались на уроці, взяті з досвіду, набутого нею протягом перебування у США.

• Американські ради в Одесі підтримали конференцію «Модель ООН» для 100 учнів. Разом з Інститутом соціальних наук при Одеському національному університеті (відділ міжнародних відносин) випускники FSA/FLEX та FSA Undergraduate провели одноденну імітацію засідання Генеральної Асамблеї ООН. Учні були ознайомлені з правилами та процедурами діяльності ООН і обговорювали питання політики ООН.

• Ірина Недайнова, випускниця програми «Партнери в освіті», за підтримки Американських рад провела конференцію для викладачів Луганського державного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка про нові методології викладання та можливості програм обмінів.

• У Лубнах пройшли презентації для учнів старших класів про міжнародні можливості освітнього обміну та роль уряду США в розширенні партнерства через програми обміну. Олена Клименко виступала в Першій міській гімназії м. Чернігова, Алла Прокопчук – у школі-ліцеї № 7 м. Вінниці, Наталія Скиба – в середній школі № 5 м. Антрацит.

• У Чернігові, Вінниці, Антрациті, Лубнах, Одесі 18 листопада проведено семінар «Що означає бути свідомим громадянином?». Аналізуючи досвід випускників RSEP та JFDP, що виступали на цьому семінарі, випускники інших програм мали змогу обговорити, що означає бути свідомим громадянином і як заохотити своїх колег, учнів, сусідів бути активнішими в суспільному житті. Доповідачі – фахівці в галузях психології, соціології, філософії та економіки.

• 20 листопада відбувся міжнародний чат студентів – випускників програм «Освіта в США, як її бачать студенти з обміну». Теми дискусій торкалися різноманітних аспектів освіти у США, як позитивних, так і негативних її сторін. Випускники мали віртуальний чат через засоби IATP і обмінювалися думками та знаннями про освітню систему США.

• В Одесі відбувся захід під назвою «Міжнародна освіта та обміни забезпечують майбутнє». Випускники різних програм та інші освітяни, зацікавлені в роботі у міжнародних освітніх проектах, зібралися разом, щоб обмінятися ідеями та досвідом щодо значення міжнародної освіти та обмінів.

• 21 листопада у Луцьку відбулося засідання клубу випускників «Освіта в Україні та США».

• 18 листопада у Луганську випускники програм провели конференцію для вчителів міста на тему «Інтернет в освіті».

• 20 листопада у Полтаві випускниця програми JFDP Оксана Вар'янко провела презентаційний семінар «Програми освітнього обміну для вчителів та студентів».

• 21 листопада у Сумах відбулося засідання клубу випускників, присвячене використанню досвіду, набутого у США.

• 21 листопада у Тернополі випускник програми JFDP Богдан Ярема провів семінар для випускників «Higher Education in Ukraine and the U.S. Web Quest».

• 22 листопада у Житомирі випускниця програми «Громадські зв'язки» Євгенія Дончева презентувала освітні програми Держдепартаменту США для студентів та школярів.

Восьма щорічна Українська національна конференція TESOL

відбудеться 23–25 січня 2003 року у Вінниці
в Державному педагогічному університеті ім. Михайла Коцюбинського.

Ми запрошуємо всіх викладачів англійської мови з університетів та середніх шкіл.

Детальнішу інформацію можна отримати у п. *Світлани Гладіо* за адресою **gladio@tesol.vinnica.ua** або за телефонами **(0432) 32-39-98** (дом.) та **(0432) 27-63-75** (офіс декана).

Реєстраційний внесок – 30 грн ви можете сплатити на місці, після прибуття на конференцію.

Якщо вам потрібен готель, зверніться, будь ласка, до п. Світлани, і вона надасть інформацію щодо цін у найближчих готелях.

У роботі конференції братиме участь велика кількість американських та українських лекторів.

Радо чекаємо на зустріч з вами!

Успішне заснування шкільного партнерства

Надія АНАНЬЄВА,
заступник директора Першої міської гімназії м. Черкас, національний переможець ТЕА-2000

Два роки – багато це чи мало для заснування успішних партнерських стосунків між українською та американською школами? Зробіть висновок самі:

Квітень, 2000 р. Надія Ананьєва, заступник директора Першої міської гімназії м. Черкас, Асоційована школа ЮНЕСКО, та Річард Луз, учитель географії, Форт Аткінсон Хай Скул, Вісконсін, США, стали національними переможцями українсько-американської програми «За досягнення у викладанні».

Липень, 2000 р. Обоє вчителів зустрілись і познайомились під час проведення Міжнародної учительської конференції в університеті штату Делавер, США.

Жовтень, 2000 р. Річард Луз перебував із двотижневим візитом у Першій міській гімназії м. Черкас як випускник програми ТЕА.

Листопад, 2000 р. Перша міська гімназія та Форт Аткінсон Хай Скул обмінялись офіційними сертифікатами на партнерство шкіл.

Грудень, 2000 р. Перша міська гімназія отримала шкільне приладдя як гуманітарну допомогу від американської школи.

Квітень–травень, 2001 р. Двоє учнів Першої міської гімназії м. Черкас здійснили 6-тижневий навчальний візит до школи-побратима.

Травень, 2001 р. Американська школа-побратим зробила фандрейзинг і надіслала гімназії $500 на придбання меблів.

Березень, 2002 р. Група вчителів та учнів на чолі з Річардом Лузом здійснила 14-денний візит до гімназії. Вони привезли численне шкільне обладнання та $2800 на будівництво читальної зали бібліотеки. За допомогою директора Utel I. O. Савельєва була проведена відеоконференція між вчителями й учнями обох шкіл.

У червні 2002 р. надійшло офіційне запрошення групі вчителів та учнів відвідати восени Форт Аткінсон Хай Скул. Наші гімназисти майже щодня отримували по e-mail теплі слова вдячності від американських друзів за нашу гостинність. Нам люб'язно пропонували пожити в американських родинах. Запрошення школи-побратима було сприйнято з великим ентузіазмом. Почали читати й перечитувати буклети, листівки, брошури про свою школу-побратим, місто Форт Аткінсон та штат Вісконсін. Заздалегідь подбали про українські національні костюми, підготували презентацію про свою країну та гімназію англійською мовою, вирішили продекламувати вірші англійською та українською мовами, заспівати віночок українських пісень та затанцювати гопак. Щодо останнього, то це було сміливе рішення, оскільки досі танцювати на сцені не доводилось.

Тим часом учителі, включені до групи, заходилися шукати гроші на авіаквитки. Вони зустрілися з батьками учнів та спонсорами. Саме ці люди і допомогли, тому що вони добре знали про низьку заробітну платню вчителів, розуміли важливість цього обміну як для подальшого розвитку гімназії, так і місцевої громади. Учні й учителі повинні були лише придбати квитки, а все інше – проживання, харчування, оплата поїздок та екскурсій – було за рахунок американської сторони.

Українських учителів та учнів з нетерпінням чекали їхні друзі. «Я чекала з червня, чи зможуть наші гості отримати візи,– казала одинадцятикласниця Джені Вендіхей.– Коли ми дізналися, що всі учні, які нас так гостинно приймали, а серед них моя подруга Ольга Черевко, у якої я жила, приїдуть, я стрибала від радості».

21 вересня розпочався давно очікуваний візит. Після довгої подорожі літаком і поїздки автобусом українські вчителі й учні нарешті прибули у Форт Аткінсон. Програма візиту передбачала, що українські вчителі проводитимуть уроки і обмінюватимуться досвідом використання нових освітніх технологій. Розклад було складено так, щоб учителі побували на різних кафедрах і поспілкувалися з якомога більшим числом учнів і своїх колег. Черкаські учні відвідували уроки за розкладом своїх друзів, але мали можливість вибирати ті уроки, які їм сподобались. Господарі, приймаючи черкащан, запрошували їх на більшість заходів, які відбувались у школі. Таким чином ми змогли відчути дух американської школи й отримати про неї всебічне уявлення.

Школа-побратим організувала подорожі української делегації в Медісон, столицю штату Вісконсін. Бері Сайдел, хірург з Мінокуа, запросив усіх дорослих членів групи до себе в гості й організував чудову триденну поїздку до зони відпочинку на півночі штату. Незабутньою була триденна подорож до Чикаго. Ми відвідали Музей науки і промисловості, Шед Акваріум, Морський пірс, подивились панорамний фільм про космос. Учні провели цілий день у парку розваг «Велика

Під час візиту.
Перша міська гімназія м. Черкас

Америка», де покаталися на американських гірках та здійснили подорож на космічному шатлі-симуляторі. Подорож до Чикаго була надзвичайно корисною і цікавою як для вчителів, так і для учнів. Прекрасні враження склалися у членів делегації від запропонованої програми.

«У вас чудові вчителі і так цікаво навчатись у школі»,– сказала десятикласниця Марина Космина.

«Я дуже схвильована. Важко знайти слова, щоб передати ті почуття, що охоплюють мене. Велика радість приймати наших гостей і бачити свою країну їхніми очима. Я ніде не відчувала такої гостинності від людей, як в Україні. Це найщедріші і найгостинніші люди, яких я зустрічала у своєму житті. І як чудово, що тепер ми маємо нагоду віддячити їм за їхню гостинність»,– зізналась Дана Лінді, вчителька англійської мови, яка дуже багато зробила особисто, щоб знайти кошти для нашої бібліотеки. Ми сподіваємось, що саме вона очолить наступну делегацію до гімназії.

«Ця поїздка – чудова нагода вчитись і навчати. Спочатку, звичайно, вчитись, але також і повідати про свою країну. Приємно, що багато негативної пропаганди про США – це неправда»,– поділилась враженнями Н. А. Овчарова, вчитель англійської мови гімназії.

«Мені подобається відвідувати уроки і працювати на комп'ютері. Бібліотека у цій школі взагалі унікальна. Нам усім тут дуже комфортно. Я знаю, що моя мама допомагає у будівництві читальної зали бібліотеки гімназії. Будівництво триває, але ще потрібні кошти. Я впевнена, що з допомогою нашої школи-побратима це будівництво буде завершено, а учні із задоволенням працюватимуть у нашій бібліотеці»,– розповіла десятикласниця Поліна Подобєдова.

Ми щиро вдячні Д. Заспелу, директору Форт Аткінсон Хай Скул, та Д. Фіцпатрику, завідувачу відділу шкіл, за підтримку нашого візиту.

Безумовно, дружні зв'язки між нашими навчальними закладами розширились і зміцнились. Цей візит надав можливість обмінятись ідеями і думками. І учні, і вчителі знайшли багато нових друзів. Ми привезли додому не тільки неповторні враження, а й багато книг, підручників, два комп'ютери, географічні карти та близько $2000 готівкою, щоб закінчити будівництво бібліотеки.

Ми впевнені, що настав час, коли ми, вчителі й учні, повинні не зважати на кордони, а допомагати зміцнювати дружбу і взаєморозуміння на міжнародному рівні. І саме налагодження побратимських стосунків між навчальними закладами сприяє цьому.

Середня освіта США: погляд з України

Олена ЛОКШИНА,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України, випускниця програми «International Visitor», липень 2002 р.

Успішне оновлення освіти в Україні неможливе без ретельного вивчення досягнень інших країн у цій царині та творчого використання позитивного досвіду зарубіжних колег.

Сполучені Штати Америки, як кожна демократична країна, набули значного досвіду побудови освіти, відкритої для потреб дитини, спрямованої на найповніше розкриття творчих здібностей кожної юної особистості. Як держава, що за рівнем економіки посідає перші щаблі світових рейтингів, США активно займаються проблемою підвищення якості освіти, яка забезпечувала б її конкурентоспроможність на світовій арені.

Кардинальне реформування шкільної освіти в Україні сьогодні націлено на її демократизацію та гуманізацію, задоволення нових запитів суспільства. Це потребує оновлення змісту освіти, змін старих схем контролю за якістю, впровадження нових технологій навчання, вдосконалення системи підготовки та перепідготовки вчителів. З огляду на це відвідання США у липні (8–26 липня) цього року та ознайомлення з підходами американських освітян до вирішення цих та багатьох інших проблем стало надзвичайно корисним для нашої групи, до складу якої увійшли досвідчені педагоги з різних регіонів України: Марія Лисенко, директор київського національного ліцею «Наукова зміна»; Алла Сулейманова, директор київської середньої школи № 49; Інна Черняк, директор навчально-виховного комплексу «Дитячий садок-школа-вуз» № 16, м. Мелітополь; Ліана Ерстенюк, директор середньої школи, м. Івано-Франківськ; Олена Козлова, заступник ректора з науки та методології Сумського обласного інституту підвищення кваліфікації вчителів; Сергій Жерліцин, заступник ректора з науки та методології Луганського обласного інституту підвищення кваліфікації вчителів; Сергій Клепко, заступник ректора з науки та методології Полтавського обласного інституту підвищення кваліфікації вчителів.

Поїздка проходила у рамках програми «International Visitor», підготовленої Посольством США в Україні та Бюро з питань освіти та культури Державного департаменту США. Хотілося б висловити вдячність працівникам Посольства США в Україні пані Анні Суммар та панові Сергію Чорномазу, які опікувалися нашої групою і зробили все для чудової організації подорожі.

На велику вдячність заслуговує й Інститут міжнародної освіти, що у Вашингтоні (Institute of International Education), заснований у 1919 р., співробітники якого пані Ненсі Оверхолт (директор), пані Юріка Хагінс-Аксум (керівник групи), пані Мері Ніл (менеджер проекту) разом з паном Брюсом Байєрзом (відповідальним за програму від Державного департаменту США) спланували наше перебування у США на найвищому рівні.

Програма «International Visitor» була запроваджена відповідно до Закону 1961 р. про освітні та культурні зв'язки. Метою програми є сприяння взаєморозумінню шляхом налагодження контактів на особистісному та професіональному рівнях. Щороку понад чотири тисячі відвідувачів з усього світу бере участь у цій програмі.

Наш візит було присвячено вивченню досвіду реформування середньої освіти США на сучасному етапі. Завдяки відвіданню чотирьох штатів (Кентуккі, Невада, Каліфорнія, Техас) та округу Колумбія (Вашингтон) ми мали унікальну можливість отримати цілісне уявлення про систему середньої освіти США, на власні очі побачити її позитиви як на національному рівні, так і на рівні штатів, округів та окремих шкіл.

Зустріч з керівником групи пані Юрікою Хагінс-Аксум (ліворуч) у залі ім. Нельсона Мандели в Інституті міжнародної освіти (Вашингтон)

Відвідання T. R. Smedberg Middle School у штаті Техас

Цінність програми полягає ще і в тому, що група ознайомилася з багатьма питаннями, які є першочерговими для розв'язання в Україні: децентралізація, структурування змісту освіти, оцінювання навчальних досягнень учнів, сертифікація навчальних закладів та вчителів, участь громадськості у шкільному житті.

Переліченим проблемам приділяють велику увагу у Сполучених Штатах – у січні 2002 р. президент Джордж Буш підписав Закон «No Child Left Behind», метою якого є підвищення якості середньої освіти. Акцент у законі робиться на об'єднанні зусиль учителів, батьків, директорів шкіл, інспекторів, шкільних рад, посадовців, бізнесових кіл та громадськості для посилення прозорості освіти, удосконалення процедур тестування навчальних програм і рівня викладання.

Тестування рівня навченості учнів – це проблема, що особливо хвилює українське суспільство на сучасному етапі. У США історія тестування налічує багато років. Сьогодні це сфера, до якої залучені не тільки учні, вчителі та батьки, а й незалежні організації, які розробляють тести та проводять тестування. Зустріч з представницею організації АСТ пані Анною Крітц Рубін у Вашингтоні сприяла отриманню детальної інформації щодо сучасних досліджень у галузі методології тестів та підходів до оцінки рівня знань учнів середніх шкіл.

Не менш важливим було відвідання Освітнього бюро з оцінювання та підзвітності штату Кентуккі та бесіда з пані Сінді Овен, яка розповіла про підходи штату до запровадження освітніх стандартів та тесту штату Кентуккі для вимірювання рівня опанування учнями змісту базових дисциплін (Kentucky Core Content Test).

Актуальним і надзвичайно цікавим для нас виявилося ознайомлення із сутністю децентралізованого підходу до організації середньої освіти. У десятій поправці до Конституції США сформульовано принцип, згідно з яким «повноваження, які не делеговано Конституцією Сполученим Штатам і не заборонено нею штатам, залишаються за штатами або народом». Кожний окремий штат має повноваження розробки змісту навчальних програм, підручників, організації шкільного життя. Федеральний уряд виступає партнером властей штатів та місцевих органів самоуправління у питаннях виділення коштів на освіту, формування освітньої політики. Останнім часом спостерігається інтенсифікація цієї співпраці з метою забезпечення гарантій рівності освітніх можливостей, сприяння демократії, і це ми побачили під час зустрічей з членами парламенту (пані Лізою Горвітц, комісія з питань освіти сенату штату Каліфорнія), представниками державних та громадських організацій.

Впровадження нових інформаційних та комунікаційних технологій в освіту – справа честі кожної освітньої системи. Університет Невади є флагманом цієї справи на американському континенті. Найновітніша апаратура та кваліфіковані співробітники університету (пп. Джим Міделбрукс, Грег Романюк, Біл Обердінг та інші) дають змогу університету пропонувати курси для дистанційного навчання, які відрізняються своєю високою якістю та націленістю на індивідуальні особливості кожного учня.

Багато уваги приділяється американською освітньою системою і питанням економічної та мистецької освіти. У цьому ми пересвідчились, відвідавши Інститут мистецтв (графство Ферфекс), який під час літніх канікул організовує курси для учнів середніх шкіл, що цікавляться балетом, музикою, театральним та художнім мистецтвом.

Незважаючи на літній сезон та канікули для переважної більшості американських дітей, нам поталанило ознайомитись із американським навчальним процесом «у дії», бути присутніми на

заняттях у школі, поспілкуватися з учнями. Річ у тому, що у США існують школи, які працюють цілий рік – діти навчаються тут за графіком: 3 місяці занять та 1 місяць канікул. Одна з таких шкіл – T. R. Smedberg Middle School – у Техасі. Такий графік роботи дає змогу охопити навчанням значно більшу кількість дітей, а це є необхідним саме в тій місцевості, де функціонує школа.

У Техасі ми також пересвідчились у надзвичайно високому рівні залучення батьків до освітнього процесу. Побачили ми це, зустрічаючись з асоціацією батьків. Питання, що хвилюють батьків в Америці, дуже схожі з тими, що й у нас: отримання дитиною якісної освіти, проблеми здорового способу життя молоді тощо.

І ще одна зустріч, яка справила на нас неабияке враження. Йдеться про відвідання освітньої бібліотеки у Вашингтоні. Хоча в Україні також створено Державну науково-педагогічну бібліотеку і фонди її досить багаті, рівень послуг вашингтонської бібліотеки викликає захоплення. Освітяни країни мають величезні можливості користування бібліотечними фондами за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

На жаль, у рамках короткої статті неможливо перелічити всіх, хто протягом нашого перебування у США з надзвичайною щирістю та професіоналізмом відкривав нам «секрети» американської системи середньої освіти. Велика їм за це вдячність. Мені, як співробітникові лабораторії порівняльної педагогіки, дуже придасться вся інформація і матеріали, отримані під час перебування у США. Це допоможе мені ретельно проаналізувати здобутки американської системи освіти з метою вироблення пропозицій щодо запровадження усього позитивного в український освітній простір.

І, безперечно, я і мої колеги щиро сподіваємося на подальше співробітництво з багатьма тими, з ким ми мали нагоду спілкуватись у США, для удосконалення освіти в обох країнах та виховання молоді, відкритої для діалогу культур.

З оптимізмом дивитись у завтрашній день

Галина КОШУЛАП,
вчитель Рожнятівської ЗОШ І–ІІІ ступенів
Івано-Франківської області,
випускниця програми ТЕА-2002

Anyone can be a cynic, it takes courage to be optimist. Ці слова стали моїм девізом з 1997 р., відколи я почала брати участь у програмі ACCELS (американсько-українські премії за досягнення у викладанні англійської мови та американського країнознавства). І ось у 2002 р. мій оптимізм і віра в перемогу були винагороджені 7-тижневою поїздкою у США на стажування разом з 19 іншими переможцями цієї програми.

Важко передати словами, що ми всі відчували тієї хвилини, коли довідались про майбутню поїздку. У моїй голові промайнула думка: «Мрії збуваються». Адже кожний учитель іноземної мови мріє побувати в країні, мову якої викладає. Невже мені так шалено пощастило!

І ось після 8-годинного перельоту з Франкфурта до Вашингтона ми ступили на американську землю. З перших хвилин ми відчули щире піклування з боку наших вашингтонських координаторів. Ніколи не забуду, як Джулія Розерхем, тендітна молода жінка, допомагала вчителям з Грузії і Вірменії завантажувати в автобус величезні валізи.

У мене, як, напевно, у кожного представника нашої групи, життя відтепер буде ділитися на «до» і «після». Тож коротко розповім про свої найяскравіші враження від перебування у США.

По-перше, певною мірою я звільнилася від стереотипів, які формують наше уявлення про Америку і її громадян. Позбуватися цих стереотипів я почала на першій презентації, яку проводив Ден Е. Девідсон. Від нього ми довідалися, наскільки по-різному трактують американці й мешканці пострадянського простору такі поняття, як Батьківщина, турбота, виховання, допомога, конкуренція, успіх. Ця відмінність випливає насамперед із такої вродженої риси американського характеру, як індивідуалізм та самостійність. Не завадило б і нам нарешті перейняти ці риси характеру, які б допомогли й окремим людям, і всій країні успішно розвиватись і конкурувати у непростому динамічному сьогоденні.

Несподіванкою було й те, як пересічні американці відповіли на запитання «Чи вимірюєте ви свій професійний успіх у першу чергу кількістю грошей, які ви заробляєте?». Лише 19 % опитаних відповіли «так», а 79 % громадян США не пов'язують свій успіх передовсім з грішми. Ці цифри теж допомогли зруйнувати певні стереотипи, зокрема той, що стосується надзвичайної прагматичності американців.

А ось як відповіли громадяни США на запитання про те, як вони хотіли б провести свій вільний час: на роботі – 7 %, з друзями – 11 %, з сім'єю – 65 %, побути на самоті – 13 %.

У тому, що сім'я відіграє велику роль у житті американців, я пересвідчилася під час перебування на уікенді в домі Герберта й Кетрін Стром разом із вчителькою з Ізмаїла Іриною Хом'яковою. Незважаючи на те, що їхні дорослі сини живуть

Виступ на конференції у м. Колумбія (Пд. Кароліна) 27 липня 2002 р.

далеко від них, батьки підтримують з ними тісні контакти, часто відвідують одні одних. Хоча, чесно кажучи, це не є типовою моделлю стосунків між батьками й дорослими дітьми у США. Саме це разюче відрізняє нас від американців.

Перебування в американській сім'ї – одна з найяскравіших сторінок мого життя у цій країні. Герберт – лютеранський священик (він уже на пенсії). У неділю ми гуртом побували на відправі у лютеранській церкві; мені було цікаво порівняти її з обрядом греко-католицької церкви, яку я відвідую у себе вдома. Кетрін – колишня вчителька початкової школи. Пізніше ми мали нагоду відвідати цю школу, у програму якої обов'язковим елементом включено навчання і виховання учнів шляхом залучення їх до різних видів мистецтва: музики, театру, живопису тощо. Усі стіни цієї школи – своєрідна картинна галерея з дитячих робіт, багато з яких вражають свіжістю світосприйняття, оригінальністю і майстерністю.

Ми з Кетрін стали друзями. Адже я у своїй роботі з учнями керуюсь подібними принципами, пісня і поезія – невід'ємна частина мого уроку. Про це я детально розповідала на V щорічній конференції у місті Колумбія (Пд. Кароліна), оскільки темою моєї презентації було виховання загальнолюдських цінностей на уроках англійської мови шляхом залучення учнів до світу мистецтва.

До речі, ще кілька років тому ця тема була б непопулярною у США, але тепер інтерес американських педагогів до проблем виховання значно зріс. Напевно, життя ставить такі вимоги, і в цьому плані їм є що запозичувати у нас, українців. Деякі промовці зізнавалися, що у США думають над упровадженням інституту класного керівника, щось на зразок існуючого в нас з давніх-давен. Коли ми запитували вашингтонських учителів про те, чому власне виховній роботі у їхніх школах приділяється не надто багато уваги, вони з жалем визнавали, що ми торкаємося оголеного нерва, тобто болючого питання. Річ у тому, що американці сприймають свою демократію як щось само собою зрозуміле і не вважають за потрібне виховувати в учнів патріотизм у нашому розумінні слова. Хоча слід зазначити, що в них у школах широко запроваджено громадянську освіту (civics).

Зате з ранніх літ вони намагаються прищепити дітям самостійність, здатність приймати рішення. Існують навіть спеціальні школи Монтессорі, названі на честь італійки Марії Монтессорі, яка заснувала першу таку школу у 1896 р. Ми відвідали цей дитячий заклад (Highland Montessori School) у м. Боузмені, де проходили стажування при університеті штату Монтана. Мене вразив особливий комфорт, затишок і піднесений настрій, який панував там.

Тут виховуються самодостатні громадяни, і я по-доброму позаздрила цим дітям і їхнім батькам. Адже в наших школах і садках ще часто у ставленні до дітей панує авторитарний стиль, який важким пресом тисне на ще не сформовані дитячі душі. Потім ми дивуємося: чому у нас так мало лідерів серед учнів, чому ніхто з них не хоче брати на себе відповідальність? Та найгірше те, що діти йдуть у самостійне життя не готовими до нього, чекають підказки, вимагають допомоги.

Серед шкіл, які ми відвідали, запам'яталася також середня школа ім. Томаса Джеферсона з поглибленим вивченням точних наук (Thomas Jefferson Science and Technology Yigh School). У цій школі викладають чотири іноземні мови: іспанську, французьку, російську та японську. Результати навчання високі, оскільки вивчають ці мови на основі принципу повного занурення в іншомовне середовище (immersion system). Я розговорилася з викладачкою іспанської мови Ліндою. Їй сподобались дві іспанські пісеньки у моєму виконанні, яких вона раніше не чула. Лінда подарувала мені два підручники іспанської мови, коли довідалася, що я теж цікавлюся цією мовою і колись самотужки вивчала її.

Незабутнє враження справив на мене візит в одну з приватних шкіл у м. Белграді неподалік від Боузмена (Bootstrap Ranch High School). У ній навчається 27 учнів на кошти її власника містера Вудса. Одного разу він задумався над тим, скільки здібних дітей не можуть зреалізувати себе через брак коштів чи підтримки з боку сім'ї. Тож вирішив створити цю приватну школу, в якій навчаються діти з різних регіонів Америки.

Багато цікавого розповів нам директор цієї школи доктор Кармай Уелс, справжній професіонал. Деякі з його учнів мали складне минуле, але більшість з них змінюють своє ставлення до світу, потрапивши до цієї школи, хоч бувають випадки, коли учнів відраховують. Девіз школи: «Зміни своє ставлення, і ти зможеш змінити своє життя» (Alter your attitude and you can alter your life). Тут намагаються виховувати учнів на основі таких понять, як повага, відповідальність, єдність, співчуття, безпека (respect, responsibility, integrity, compassion, safety). Вчителів небагато, а тому їм доводиться нелегко. Вони змушені вдаватись до чіткої системи заохочень та покарань, і деякі з останніх видались мені досить суворими. Наприклад, учень мусить з'їсти все, що він поклав собі на тарілку, інакше його буде покарано (додатковим чергуванням на кухні тощо). За серйозніші порушення бувають і суворіші покарання. Скажімо, всі учні їдуть на екскурсію, а

порушник залишається сам-один на цілий уікенд. Тут хочеш чи не хочеш, а задумаєшся, чи варто порушувати статут школи. Для учнів розроблено різноманітну спортивну програму, яка включає кінний спорт, велосипед, лижі й сноубордінг. Діти мають живий куточок (це ціла ферма), де вони піклуються про тварин. Та головною справою учнів усе ж лишається навчання.

І ось лише тепер ця далека Америка стала ближчою для мене і, сподіваюсь, для моїх учнів.

Та не тільки це було важливим для мене. Два місяці я спілкувалася з надзвичайно цікавими людьми – вчителями англійської мови, ентузіастами своєї справи. Це про них чорношкіра викладачка Деніз Роджерс сказала такі слова: «You are the heroes of the world!» (Ви – герої світу!). Це і Марина Первова з Миколаєва, і Наталя Новикова з Керчі, й Ірина Артюх із с. Червоне Запорізької області, і багато інших. Я дізналася безліч цікавих фактів про їхню роботу й життя в різних регіонах України. Адже не секрет, що існують у нас і мовні, й інші регіональні проблеми, а ми, вчителі, відірвані одні від одних і не завжди усвідомлюємо їх важливість і нагальність. Отже, завдяки програмі ACCELS нам, українцям, вдалося поспілкуватися між собою, обмінятися досвідом та ідеями.

Неодноразово доводилося представляти свою країну перед господарями й різними делегаціями. Ми співали народні пісні, декламували вірші Тараса Шевченка. Я давно мріяла побачити пам'ятник Кобзареві у Вашингтоні і це вдалося в останні дні перебування у США. Виявилось, що він стоїть неподалік від нашого готелю (Embassy Suites). Слова з поеми «Кавказ», вибиті на постаменті, на мою думку, є найпотужнішими з усього написаного великим поетом:

Борітеся, поборете, вам Бог помагає,
За вас правда, за вас слава і воля святая.

А ось ці Кобзареві слова я використала у своїй презентації:

Read, study and discern,
And from the foreigner learn,
But do not your own disdain.

Чому? Тому що відоме «Учітеся, брати мої...» вміщує дві великі істини: повагу до чужого й любов до свого, рідного. Цього ми й повинні навчити своїх вихованців.

Робота над проектом

Оксана ДЕМЧЕНКО,
учениця 10 кл. ЗОШ № 2,
м. Марганець Дніпропетровської обл.,
учасниця програми «Партнерство шкіл»

Навесні цього року 9 учнів ЗОШ № 2 м. Марганця разом з учителями англійської мови Дудник Людмилою Миколаївною та Романовською Ольгою Євгеніївною відвідали Сполучені Штати Америки. За кордон ми їздили в межах програми шкільних обмінів, яка містить у собі не лише знайомство з видатними пам'ятками американської культури та різноманітні розваги, а й відвідування школи та роботу над проектом, головна мета якого – дізнатися про волонтерську діяльність у США. Вражень – безліч, і всі вони неповторні. Але про все по черзі...

Перш ніж потрапити на Аляску (саме там ми мали жити і навчатися), майже добу наша група провела в столиці США – Вашингтоні. Там ми на власні очі побачили Капітолій, Білий Дім, Пентагон, меморіали Лінкольну та Вашингтону і ще багато цікавого, після чого остаточно переконалися, що краще один раз побачити, ніж сто разів почути. Наше захоплення неможливо передати словами. Розлучатися з цим чудовим містом було сумно, а ще не хотілося після сонячного Вашингтона одягати куртки на Алясці.

Погода на півострові була не дуже гарна, але природа вражала своєю красою. Гори оточували місто Анкорідж – кінцеву зупинку нашої подорожі – з трьох боків, і звідусіль відкривалися чудові зимові пейзажі. Нас дуже здивували лосі, які вільно ходили обабіч доріг. Місто Анкорідж відоме не лише тим, що воно найбільше на Алясці, а й тим, що на його території розташований Національний парк. Саме тому багато диких тварин вільно ходять біля будинків, вони зовсім не бояться ні людей, ні машин.

У школі нам дали можливість самостійно обирати предмети, які нас зацікавили. Найважливішими, звичайно, були уроки англійської мови, але найцікавішими виявилися уроки математики, і не лише через добрі знання, які ми отримали на цих уроках, а й через неймовірне задоволення від спілкування з учителькою, міс Морен, яка є великою прихильницею Елвіса Преслі. Про це її захоплення свідчили численні фотокартки на стінах і навіть два манекени співака у класі. Але не лише це привабило нас у міс Морен. Вона надзвичайно цікава й розумна жінка, тому спілкуватися з нею завжди було приємно.

Дуже пізнавальними та цікавими були лекції з історії США, зокрема про рабство, громадянську війну, ковбоїв. Нас дуже зацікавила та здивувала своєю критичністю точка зору вчителя історії, містера Х'юстона, щодо зовнішньої політики США в XX столітті та «холодної війни» між нашими країнами. І справді, як без-

глуздо було з боку двох наймогутніших держав світу ворогувати протягом багатьох років, керуючись амбіціями. Цей час можна було б використати для взаємного спілкування та пізнання культури двох великих країн.

Однією з найцікавіших частин нашої програми було знайомство з волонтерською діяльністю у США. Перш за все ми дізналися, що волонтери – це люди, які працюють не за гроші, а добровільно трудяться для добробуту своєї країни. У США існують організації, що заохочують молодь до безкорисливої праці на благо суспільства. Адже, допомагаючи ближньому, ми вчимося бути чуйними, корисними людям, активними громадянами своєї держави. Ми із задоволенням спілкувалися з представниками організації «United Ways». Цього року зібрали понад 4,5 млн доларів, які підуть на підтримку 180 оздоровчих громадських програм. Нам випала нагода взяти безпосередню участь у громадському житті американців, працювати з іншими волонтерами. Ми брали участь в операції «Санта Клаус», пакуючи подарунки для дітей, робили бутерброди, розносили їжу в кафе для безпритульних та малозабезпечених людей. Було б добре, якби і в нашій країні існували волонтерські організації, щоб до них залучалась українська молодь.

Надзвичайно цікавим та корисним для нас стало відвідання Національного центру молоді Аляски (Alaska Native Heritage Center). Ми багато взнали про звичаї і традиції корінного населення Аляски, навчилися робити намисто з бісеру, а також танцювати національні танці інуїтів. Це було дійсно незабутньо – стояти на сцені, повторювати рухи танцю за дітьми і бачити приязні усмішки людей, які спостерігали за нами. Ще ми познайомилися з народним мистецтвом – вирізанням масок з дерева. Діти роблять вироби власноруч, і виходить у них дуже гарно, а ще цікаво спостерігати за самим процесом їхньої творчості. Навчає дітей народний майстер мистецтв, роботи якої знаходяться не тільки в музеях Аляски, а й по всій Америці. Залишати центр зовсім не хотілося, бо ми були в захваті.

Щодо розваг, то ми провели час дуже весело. Найцікавіше, що відбулося з нами – це катання на роликах у спеціальній залі. Довго не могли ми звикнути до слизької підлоги, а про наших учителів уже годі й говорити. Словом, було весело, а от наступного дня ми всі ледве ходили, тримаючись за спину, скаржились одне одному та лічили синці. Ще ми відвідали боулінг-клуб. У такому місці ми теж були вперше, і всім дуже сподобалось. Незабутнім стало й відвідання «Центру морського життя» (Sealife Center), де ми побачили багатьох жителів океану. Та частина акваріуму, де крізь скло видно, як пропливають морські котики та пірнають у воду маленькі пташки, схожі на качок, приваблювала найбільшу кількість глядачів.

Де б ми не були, скрізь нас супроводжували наші американські брати та сестри, постійно оточувала турбота сімей, в яких ми жили, ми завжди відчували себе рівноправними членами американської родини. Щодо моєї сім'ї, членом якої я стала, то вона була просто чудова. Час, який ми провели разом, був для мене справжнім задоволенням.

Жила я на військовій базі у форті Річардсон, адже мій американський тато, Вільям, військовий, а моя американська мама, Кім, працює акушеркою. Мою сестру звуть Аманда, а молодшого брата – Остін. Взагалі, в сім'ї троє дітей, але з найстаршим братом я так і не познайомилась, тому що він учиться в університеті в іншому місті. Свій вільний час я інколи проводила з Кім на кухні, навчила її готувати мій улюблений салат-олів'є. Ця страва сподобалась усій родині.

Моя сестра – член клубу туристів, вони часто влаштовують походи на природу. На одну з таких подорожей запросили й мене. Ми ходили в гори. Треба сказати, що це було нелегко, навіть незважаючи на те, що перед походом ми тренувались у спортивній залі, де всі стіни імітували скелі. Серед гір збудовано невеличку хатинку, в якій ми, сповнені здорової втоми, і заночували. Ця ніч стала для нас справжнім випробуванням. Уявіть: уночі група людей на вершині гори, де водяться лише дикі звірі! Моторошно було лежати у спальному мішку та слухати дивні звуки, але заспокоювало те, що з нами були дорослі. Час ми провели пречудово і додому повернулися у гарному настрої.

Взагалі, перебування в Сполучених Штатах Америки залишило світлі й радісні спогади у всіх нас.

Ми дякуємо американському урядові, Американським радам у галузі міжнародної освіти і, звичайно, нашим учителям, які дають нам можливість пізнавати світ, будувати мости дружби між українським та американським народами і збагачуватися духовно.

Велике спасибі всім організаторам програми!

Мій рік у Сполучених Штатах Америки

Ольга ЯНКОВА,
учениця 11-А кл. ЗОШ № 15, м. Рівне,
випускниця програми FSA FLEX

Поїхати на навчання до Сполучених Штатів Америки завжди було моєю мрією. Тому, ставши фіналістом програми з обміну FSA FLEX, зрозуміла, що мрії збуваються. Не було ні хвилювання, ні страху перед невідомим, а просто очікування чогось нового й захоплюючого.

Біллінгс – мальовниче містечко в штаті Монтана, що розташоване на берегах ріки Єлоустоун. Хоч живе в місті всього сто тисяч осіб, воно займає досить велику територію. Там я і провела минулий рік. Біллінгс одразу зачаровує своєю незвичайністю та розмаїттям культур. Монтана – це Дикий Захід, тому в місті є всі ознаки культури індіянців, ранчерів та ковбоїв. Це самісіньке серце Країни Великого Неба.

Більшість американців мають свої власні будиночки у затишних районах. Саме тому автомобілі просто необхідні в побуті, адже все розташовано на таких великих відстанях, що без авто дістатися навіть до найближчого магазину просто неможливо. Але, незважаючи на свою заклопотаність, американці чітко проводять межу між роботою та особистим життям. Сімейні вечори та розваги стають обов'язковою традицією кожної родини. Багато сімей з радістю приймають учнів по обміну з чисто волонтерськими намірами. Вони бажають поділитися своєю культурою та дізнатися про інші країни. Я дуже вдячна Мелвіну та Тоні Смол та Кейту і Крісті Хейген за ту гостинність та любов, з якою вони мене прийняли.

Школа має дуже велике значення у житті підлітків Сполучених Штатів. Саме вона дає можливість іноземним учням зрозуміти американську культуру. Я навчалася у випускному класі Західної старшої школи Біллінгса. Крім обов'язкової програми, учням пропонується безліч цікавих предметів, як кераміка, ювелірне мистецтво, психологія, підготовка до сімейного життя та інші. Всі бажаючі можуть допомагати у лікарнях, дитсадках, різноманітних майстернях. Після закінчення уроків більшість учнів залишається в школі на заняттях різноманітних клубів та тренуваннях спортивних команд. Шкільний патріотизм проявляється в усьому. Школа завжди прикрашена золотистим та чорним кольорами і зображеннями ведмедів – саме це і були символи моєї школи. А як себе почуває золотисто-чорний натовп з ведмежими лапками на щоках розповісти просто неможливо. Саме школа допомогла мені знайти справжніх друзів.

Під час мого перебування у Сполучених Штатах сталася подія, яку ніхто не міг передбачити. Бомбування Світового Торгового Центру 11 вересня потрясло весь світ. Я дізналася про це під час мого першого уроку в школі. До кінця того тижня навчання не проводилося. Всі дивилися новини і прямі включення з місця подій. Було досить-таки тривожно, адже всі говорили про Третю світову війну. Але це горе не тільки не зломило Америку, а навпаки, згуртувало її. Скрізь можна було побачити національні прапори та символіку. Гасла «Ми стоїмо об'єднані» та «Боже, благослови Америку» лунали звідусіль. Ця нація згуртувалась, і ніхто не міг підірвати її дух і віру.

Єднання існує в Сполучених Штатах і завдяки релігії. Саме релігія займає дуже важливе місце в житті кожного американця. У Біллінгсі побудовано близько 20 церков, існує приблизно 10 різних релігій і їх напрямків. Але церква відіграє не тільки духовну, а й соціальну роль. При церквах створюється безліч груп, які з допомогою релігії розбирають складні життєві ситуації. Молодіжні групи влаштовують різноманітні ігри, змагання, пікніки, поїздки.

Рік, який я провела в Сполучених Штатах, був дуже насичений і цікавий. Мій досвід допоміг мені багато чого зрозуміти, задуматися над багатьма питаннями. Американці – дуже сильна і патріотична нація. Вони є одне ціле, і ніхто не може зруйнувати їхню надію на краще, віру в майбутнє і любов до життя. Я багато чого навчилася і впевнена, що ці знання допоможуть мені зробити все можливе для моєї Батьківщини.

Вивчаємо англійську

(Продовження, поч. у № 13)

Едуард ЗІННУРОВ,
заступник директора з іноземних мов Новоград-Волинської СЗОШ № 11, випускник програми ТЕА-98

Протягом року здійснюється проект «Мій журнал». Щотижня або один раз на два тижні учні отримують завдання написати статтю до свого власного журналу. Тема статті пов'язується з матеріалом підручника, поточними подіями в школі, місті, країні та світі, проблемами, які можуть виникнути в класі або групі. Учні вчаться викладати власні думки та бачення навколишнього світу у письмовій формі, при цьому відпрацьовується вміння побудувати речення, правильно вжити граматичний час дієслова, написати слово, логічно побудувати вислів, зробити висновки. Виникає необхідність відшуковувати нові слова в словнику, що сприяє збагаченню в учнів власного словникового запасу. Учитель, виставляючи оцінку, може написати коротку рецензію або просто похвалити учня за вдало написану статтю. Крім того, журнал може слугувати засобом зворотного зв'язку між учнем та вчителем. Не кожен учень наважиться поставити запитання, яке стосується його власних проблем, на уроці або після нього. Не завжди вчитель згадує про те, що хотів би порадити учневі або з'ясувати сам на сам. Отже, кілька сторінок журналу можуть бути виділені для запитань та відповідей. Така форма набуває актуальності в старших класах. Наприкінці навчального року вчитель пропонує учням надати для підсумкового збірника свої найвдаліші статті чи найцікавіші уривки. Після отримання авторської згоди на публікацію цей матеріал видається окремою збіркою або включається до «Книги року».

Приклади тем статей за проектом «Мій журнал»:

7 клас, навчання за підручниками «WOW» та «English-7» В. Плахотника

Тема	Чим обумовлено вибір
Вивчення англійської: мої сподівання та очікування	Початок року, програмний виступ
Осінь. Чи подобається вона мені?	Тема за підручником
Я хочу відвідати Нью-Йорк	Тема з країнознавства
Яким я уявляю нашого американського гостя	Приїзд до школи вчителя із США
Що я люблю і не люблю	Тема за підручником
Нотатки після візиту Майкла	Приїзд до школи вчителя із США
Мої батьки	Тема за підручником
Їжа в моєму житті	Тема за підручником
Країна, де я хотів би жити	Тема з країнознавства
Остання подорож	Тема за підручником
Символ, який я хочу мати	Тема за підручником
Мій візит до школи через десять років	Підготовка до ювілею школи
Я і спорт	Тема за підручником
Кого я хотів би мати за свого П'ятницю	Тема за підручником
Боротьба статей	Тема за підручником
Моїй школі – п'ять!	Ювілей школи

10 клас, навчання за підручниками «Headway – Intermediate» та «Bright English-10» О. Литвинюк

Тема	Чим обумовлено вибір
Літо тисячоліття, що почалося	Початок навчального року
Американська трагедія	Поточні події
Лист до вчителів	Поточні події
Рапсодія в моєму житті	Вивчення пісні Ф. Меркьюрі «Богемська рапсодія»
Привіт, Еммі	Робота в школі волонтера Корпусу Миру США
Щастя	Тема за підручником
Тяжка праця приносить результат	Тема за підручником
Видатна особа, про яку я хочу написати	Тема за підручником
Різдво приходить раз на рік	Завдання на зимові канікули
Історія – вчителька життя	За матеріалами відкритого уроку
Моя улюблена кімната	Тема за підручником
Їжа у нас та за кордоном	Тема за підручником

Протягом року здійснюється робота і над іншими проектами, теми яких можуть бути пов'язані з матеріалом уроків мови та країнознавства США, наприклад, «Життя на безлюдному острові», «Один день американської школи», «Школа майбутнього», «Представляємо радіоновини», поточних подій, наприклад, «Наша газета», щоденного життя, наприклад «Подорож до Львова», популярних телепрограм, наприклад, «Один день мого життя за склом». Учні вчаться працювати творчо, співпрацювати в невеликих групах, поєднувати мовні навички та власну фантазію. Час від часу вивчаються пісні популярних виконавців, вірші відомих поетів, коментуються політичні та світські новини з Інтернету, проводиться огляд матеріалів газети «Дайджест» та уроки домашнього читання за текстами прозо-

вих творів англійських та американських письменників, надрукованих у тій же газеті.

Крім вітчизняних підручників, широкого використання набули оригінальні підручники британського видавництва «Oxford University Press». На початковому етапі (1–3 класи) – це три рівні підручника «Chatterbox», в 5–6 класах – «WOW» (1-й та 2-й рівні), в 7–10 класах – «Headway» (Elementary, Pre-Intermediate, Intermediate). Майже кожна тема за підручником доповнюється програмним та місцевим матеріалом, наприклад, при вивченні теми «Навколишнє середовище» за британським підручником розглядаються проблеми його охорони в Україні та конкретно в нашому місті, обговорюється важливість будівництва об'їзної дороги і створення відповідної інфраструктури – готелів, ресторанів, стоянок, бензоколонок, місць відпочинку – та їх вплив на навколишнє середовище. Після прослуховування тексту «Школи в Японії» (Headway – Pre-Intermediate, Unit 2), де порівнюються британські та японські школи, семикласники поділилися на три групи, які представляли школярів Британії, Японії та України. Кожна група захищала переваги своєї країни, брала участь у дискусії, погоджувалася на запропоновані новації. У такий спосіб було поєднано оригінальний підручник з місцевим матеріалом, рольову гру з роботою в групах змінного складу. Учні проводять дослідження, створюють власні проекти, захищають їх. Таким чином вивчення мови пов'язується з реальним життям, учить учнів мислити, дискутувати, відстоювати власну думку, робити висновки та приймати рішення.

У процесі вивчення предмета склалися певні традиції, які учням подобаються і яких вони дотримуються. Це три традиційні конкурси, які проводяться щороку в один і той самий час: 12 квітня – орфографічний конкурс, в останню середу квітня – фонетичний конкурс, 15 травня – конкурс на кращого знавця США. Орфографічний конкурс проводиться у вигляді диктування та записування 30-ти найскладніших за написанням слів, які вивчалися в поточному навчальному році. Перемагає той, хто напише найбільшу кількість слів правильно. На фонетичний конкурс виноситься один вірш англійського чи американського поета з курсу практичної фонетики педінституту. До складу журі входять учителі, які вивчали відповідний твір, будучи студентами. Робота над віршем триває протягом 3-х тижнів. Пояснюються та тренуються інтонації, звуки, паузи, наголоси. З 5-го по 10-й клас вивчалися такі твори:

T. Hood. To a False Friend;

L. Hughes. In Time of Silver Rain;

G. Byron. Twilight;

H. Longfellow. The Arrow and the Song;

P. B. Shelley. Evening;

McCay. No Enemies.

Конкурс на кращого знавця США проводиться у вигляді тесту, який містить від 40 до 70 питань за матеріалом, що вивчався протягом року в курсі «Країнознавство США».

Після виконання проекту «Один день мого життя за склом» семикласники запропонували зробити його теж традиційним і щороку описувати в усіх подробицях один день свого життя – 26 березня з метою порівняння та спостереження за кількістю зроблених граматичних помилок. Робота містить у собі не тільки виклад подій, що відбулися цього дня, з точним часом, а й думки, які виникали, мрії, роздуми, враження, ілюстрації або фото до деяких цікавих моментів. Отже, через кілька років це буде і досить непоганий екскурс в історію.

Розпочалася робота за проектом «Навчання у співпраці». Об'єднуюча ідея цього проекту – учні працюють разом, щоб допомогти один одному в навчанні. Це спонукає їх піклуватись один про одного, відчувати підтримку, висловлювати своє власне розуміння певних моментів, навчатися, навчаючи інших. Спільне навчання сприяє також заповненню прогалин у засвоєнні знань. Створюються тимчасові групи з 4–5 учнів, які виконують різні за типом та часом виконання завдання – обговорення та представлення діалогу на уроці, написання спільного твору після уроку, проведення опитування, випуск газети, підготовка до дискусії. Групи є мобільними, і на кожне нове завдання їх склад змінюється. Це дає можливість змінювати свою позицію в групі – одного разу ти лідер, іншим разом – консультант або рядовий член команди. Такий метод, крім поточних уроків, був застосований при підготовці до відкритого уроку в 10 класі «Історія – вчителька життя» за піснею Біллі Джоела «Ми не розпалювали вогню», коли учні в окремих групах працювали з першоджерелами в ресурсному центрі – готували матеріал про видатних людей, відомі події, місця, винаходи другої половини XX століття.

У 7 та 10 класах учні поділені на групи для випуску двотижневої газети: вони самостійно добирають матеріал, роблять верстку, працюють над оформленням та представляють свою газету. Раніше газета було щомісячною, готувалася спільними зусиллями, навантаження з пошуку матеріалів припадало на одних і тих же учнів. Нині ситуація змінилася на краще. Кожен усвідомлює відповідальність за результати спільної праці так само, як і смак спільної перемоги. Такі ж групи в 10 класі, але в іншому складі, готують щотижня радіоновини. Той же 10 клас виконав проект «Подорож до Львова – 2002», де кожна група збирала, опрацьовувала та представляла пропозиції щодо проїзду, проживання, харчування, культурної програми та вільного часу майбутньої подорожі.

Навчальний план спеціалізованої школи передбачає вивчення окремих курсів англійською мовою, як то: країнознавство Великої Британії та США, літературу, технічний переклад та інші. Мої групи не мають таких переваг, оскільки почали працювати задовго до того, коли школа

отримала статус спеціалізованої. Уроків мови було недостатньо, щоб задовольнити їхні потреби та бажання знати більше. Ось чому з 5 класу було запроваджено окремий курс «Країнознавство США».

Курс «Країнознавство США» викладається з 1996 року. Метою цього курсу є ознайомлення учнів з реаліями американського життя і поступовий перехід до вивчення географії, історії та літератури Сполучених Штатів. Необхідність впровадження цього курсу виникла після двох років листування учнів з американськими школярами Есеншн Скул у Хьюстоні, штат Техас, США. Учні були зацікавлені в тому, щоб отримати додаткову інформацію про країну і штат своїх друзів по листуванню. Отже, навчальний матеріал сприймається охоче і з задоволенням, ніколи не виникає проблем з підготовкою до уроків та їх ходом. Крім того, учні могли продемонструвати свої знання та вміння не тільки партнерам по листуванню, а й американському вчителю, який протягом двох тижнів перебував у школі в 1998 році.

Уроки проходять один раз на тиждень українською (5 клас), українською та частково англійською (6 клас), англійською (7 клас) мовами. Спочатку учні працюють за підручником «Відкриваємо Америку», в якому викладено мої особисті враження від 8-тижневого перебування в цій країні влітку 1998 року. Вони знайомляться з країною, читаючи оповідання з міні-підручника та виконуючи завдання до розділів приблизно так, як це робиться на уроках історії України. У 6 класі впроваджуються загальні відомості про країну, регіони та штати, географічне положення. Учні вчаться користуватися інформаційними таблицями та описувати будь-який штат за схемою: назва, рік утворення, місце за площею, кількість населення та площа, символи штату, найбільші міста та географічні особливості. Учні набули практичних навичок з таких питань: переведення американських мір виміру – ваги, довжини, об'єму, площі – у європейські, визначення часу у різних часових поясах країни, переведення температури зі шкали Фаренгейта у шкалу Цельсія, визначення паперових та металевих грошей, назв штатів за поданими абревіатурами. У 7 класі після декількох уроків повторення було проведено практичну роботу «Що мені відомо про США» та конкурс знавців США, де учні, поділені на групи, демонстрували свої вміння. Далі починається ознайомлення з символами, святами та традиціями країни.

Розрізненість інформації і зумовлені цим незручності змусили створити три міні-підручника: «Загальні відомості», «Символи», «Свята і традиції», якими учні користуються на уроках та вдома.

Ідея курсу не є запозиченою, хоча подібні речі вивчаються у старших класах шкіл з поглибленим вивченням англійської мови і стосуються здебільшого Великої Британії.

5 клас. «Відкриваємо Америку»

№	Тема	Години
1	Вступ. Загальні відомості	1
2	Коротка історія	1
3	Подорож до США	1
4	Американський готель	1
5	Харчування	1
6	Вашинґтон та Маунт Вернон	1
7	Колоніальний Вільямсбурґ	1
8	Університет	1
9	Школа	1
10	День незалежності	1
11	Нью-Йорк	1
12	Церква	1
13	Магазини	1
14	Відпочинок	1
15	Американці	1
16	Українці	1
17	Підсумковий тест	1
	Разом	**17**

6 клас. «Загальні відомості»

№	Тема	Години
1	Вступ. США на карті світу	1
2	США. Ключові факти	1
3	Штати Нової Англії	2
4	Штати Середньоатлантичного узбережжя	1
5	Південні штати	1
6	Штати Середнього Заходу	1
7	Штати реґіону Скелястих гір	1
8	Штати Південного Заходу	1
9	Штати Тихоокеанського узбережжя	1
10	Аляска, Гаваї, Округ Колумбія	1
11	Повторення	1
12	Грошова система США	1
13	Міри виміру	1
14	Часові пояси	1
15	Температура	1
16	Повторення. Підсумковий тест	1
	Разом	**17**

7 клас. «Символи». «Свята і традиції»

№	Тема	Години
1	Повторення вивченого у 6 класі	2
2	Конкурс знавців США	1
3	Практична робота «Що я знаю про США»	1
4	Символи США. Національний гімн	2
5	Патріотичні пісні	2
6	Герб. Прапор	2
7	Дзвін Свободи	1
8	Статуя Свободи	2
9	Дядечко Сем	1
10	Білий Дім	1
11	Капітолій	1
12	Повторення	1
13	Свята і традиції. Загальні відомості	3
14	День подяки	1
15	День президентів	2
16	День пам'яті	1
17	День прапора	1
18	Решта традиційних та офіційних свят	8
19	Підсумковий театралізований урок	1
	Разом	**34**

Можливі кілька варіантів викладання курсу залежно від рівня підготовленості учнів:

а) по одному семестру у 5, 6, 7 класах (17 уроків щороку);

б) другий семестр 5 класу та весь рік у 6 класі;

в) весь рік у 6 класі та другий семестр у 7 класі;
г) за наявності додаткового матеріалу – протягом п'яти семестрів (5–7 класи);
д) протягом п'яти семестрів (5–7 класи) з початком вивчення раннього періоду історії США.

При створенні міні-підручників використовувались як оригінальні джерела, надіслані із США, так і вітчизняні.

У 8–10 класах курс продовжується історією США (використовуються ксерокопії підручника Кеннета Броді «Історія Сполучених Штатів» видавництва «Ла Спіґа Лангвідж», Мілан, 1996). У 10–11 класах вивчається література США.

Окремим курсом у 7–8 класах викладається граматика. Кожен учитель стикався в своїй праці з тим, що більшість учнів має проблеми з уживанням часових форм дієслова. На мою думку, це тому, що за вітчизняними підручниками часові форми англійського дієслова подаються не в системі, нечітко сформульовано характер дії, яку вони передають. У моїх групах один урок на тиждень відводиться на вивчення граматики. Вивчається, як на мене, найважливіший матеріал – 16 форм активного стану, 10 форм пасивного стану, модальні дієслова. Головне для учнів – усвідомити, яку дію виражає кожна із 26 часових форм, далі – як будується речення, утворюються питальна та заперечна форми. Пояснення в 7 класі починається українською, поступово запроваджується граматична термінологія, короткий підсумок записується англійською. Наводяться, де можливо, порівняння з подібними явищами в рідній мові. Виконуються вправи на переклад з української (за довідником Г. В. Верби), охочі читають удома теоретичну частину відповідного розділу, наступного уроку з'ясовують незрозумілі речі та поняття. На одну часову форму виділяється один урок. Спочатку вивчається активний стан, групи часів Indefinite, Continuous, Perfect, Perfect-Continuous. Після вивчення другої групи часів, Continuous, учні усвідомлюють систему і вже наперед, як у таблиці хімічних елементів Менделеєва, можуть передбачити характер дії, яка виражається новою часовою формою, та необхідні елементи для утворення речення. Оскільки граматичні терміни досить часто повторюються, після 8–10 уроків учні починають викладати теоретичний матеріал англійською мовою. Таким чином збільшується їхній словниковий запас, розвиваються навички монологічного мовлення. Після активного стану вивчається узгодження часів, групи часів Indefinite, Continuous, Perfect пасивного стану, модальні дієслова. Час від часу проводяться тести, учні мають можливість складати завдання один для одного або знову ж таки в групах.

У рамках експерименту нинішні десятикласники вивчають німецьку мову. Її вивчення розпочалося у 8 класі, уроки проводяться один раз на тиждень. Особливістю є те, що пояснення граматичного матеріалу, мовних структур та вокабуляру подається виключно англійською мовою. Учні мають можливість порівняти відповідні явища в граматиках обох мов, слова, порядок слів у реченнях, що є корисним особливо для майбутніх студентів германської філології.

У наступному році для десятикласників планується запровадити щотижневий урок курсу «Стиль життя», в планах якого обговорення тем, пов'язаних з життям сучасної молодої людини: поведінка в різних ситуаціях, інтереси, хобі, плани на майбутнє, спілкування з людьми, поїздки до інших країн, відпочинок тощо.

Складові комплексного вивчення мови

ПСИХОЛОГІЧНА АТМОСФЕРА	Зацікавленість предметом Усвідомлення важливості вивчення мови Здорова конкуренція Порядок та вимогливість Результативність праці Вміння аналізувати та робити висновки Планування на семестр
РОБОТА НА УРОЦІ	Робота з підручником Матеріал з додаткових джерел Робота з газетою Вивчення віршів та пісень Огляд новин Виконання проектів та їх захист
СУПУТНІ АСПЕКТИ	Участь в олімпіадах Дослідницька діяльність Визначення кращої «десятки» Традиційні конкурси Випуск газети Робота за проектом «Мій журнал» «Portfolio» Книга року Літня практика Літопис групи
ДОДАТКОВІ КУРСИ	Граматика Країнознавство США Стиль життя Друга іноземна мова
ПОЗАКЛАСНА РОБОТА	Тижні іноземних мов Клуб міжнародних зв'язків Дискусійний клуб Співпраця з українськими школами

Фандрейзинг. Партнерство. Інформаційні ресурси

Ольга ЦИМБАЛ,
вчитель англійської мови,
голова молодіжної організації «Спілкування без кордонів»,
м. Люботин, Харківська обл.

Фандрейзинг – це стратегія пошуку коштів для здійснення місії організації. Для того щоб віднайти фінансові ресурси, громадська організація може звернутися до спонсорів або меценатів, організувати надання платних послуг, зібрати членські внески чи домогтися фінансування своїх програм державою, зокрема за допомогою «соціального замовлення». Найперспективнішим напрямком, з точки зору громадської організації, є участь у різноманітних програмах та отримання ґрантів для реалізації своїх проектів. Але якщо ви хочете зробити свою проектну пропозицію успішною – шукайте кілька джерел фінансування. Також використовуйте інші форми поповнення ресурсів: працю волонтерів, безкоштовне користування офісною технікою, консультування, забезпечення транспортом, підвищення кваліфікації, видавничу діяльність, рекламу тощо.

Партнерство – це вміння взаємодіяти з іншими задля вирішення важливих завдань. Розвинуте партнерство – це ознака демократичного суспільства. Щоб бути ефективним, воно має ґрунтуватися на принципах, які сприяють співпраці, а саме: гласність та прозорість, рівність та взаємовигідність, довіра та взаємодопомога, принцип законності.

Інформаційні ресурси. Для того щоб знайти партнерів серед громадських організацій, треба звернутися до певних джерел інформації: періодичних видань громадських організацій та благодійних фондів («Центри плюралізму», «НУО – новини» тощо) або до Інтернет-ресурсів. На сайті громадської організації «Гурт» (www.gurt.org.ua), у розділі «Інформація», можна дізнатися про події, які відбуваються в третьому секторі України, знайти багато корисної інформації щодо різноманітних програм, конкурсів, проектів. Можна також завітати до Ресурсних центрів для громадських організацій або безпосередньо відвідати громадські організації, відомості про які вміщено в довідниках громадських організацій. Для пошуку донорів можна використати Інтернет, завітавши на web-сайти благодійних фондів та програм. Адреси деяких з них: www. usis.kiev.ua (на сайті Посольства США можна ознайомитися з Програмою демократичних ґрантів), www. eurasia. org (Фонд Євразія), www.irf.kiev.ua (Міжнародний фонд «Відродження»), www. mot.org/programs (Фонд Стюарта Мотта), www.osi.hu/hesp/donors (реєстр донорів).

Заявка з пропозиціями має бути надіслана до тієї донорської організації чи фонду, які працюють у тому ж напрямку, що й ваша організація. Якщо ви зробили свій вибір, вивчіть докладніше напрямки і тематику проектів, що підтримувались. У цьому вам допоможуть довідники, річні звіти, періодичні видання фондів. Чітко дотримуйтесь усіх вимог щодо написання попередніх листів-запитів, якщо їх вимагають, та заповнення аплікаційних форм.

- Пропонуйте лише те, що ви реально можете здійснити і що відповідає ресурсам та можливостям вашої організації.
- Стисло охарактеризуйте поточну ситуацію та сформулюйте проблему, яку ваша організація збирається вирішити. Проаналізуйте, що було зроблено вашою організацією для вирішення проблеми, доведіть, що саме ви можете вирішити цю проблему.
- Дайте чіткий та короткий опис того, які позитивні, соціально значущі зміни відбудуться в результаті вирішення вами цієї проблеми та яким шляхом ви будете її вирішувати.
- Завдання проекту мають бути спрямовані на досягнення мети. (Використовуйте слова, які характеризують завершеність: підготувати, збільшити, організувати тощо.)

Дотримуйтесь певних принципів. А саме:

- **конкретності** (як, коли і де зміниться ситуація);
- **реалістичності** (чи приведе це до змін, зазначених у проекті);
- **обчислювання** (скільки становить збільшення, яка кількість людей тощо);
- **врахування місцевої специфіки** (окреслити район чи групу населення);
- **часу** (визначеність у часі, впродовж якого мають бути досягнуті цілі).

Робочий план проекту. Надайте календарний робочий план виконання проекту на квартальній основі або поетапно із зазначенням видів діяльності, терміну виконання, виконавців.

Розподіл обов'язків між партнерами. Якщо проект передбачає залучення партнерів, окремо зазначте ті види діяльності, які вони мають виконувати.

Результати проекту. Наведіть очікувані конкретні кількісні та якісні результати і довгострокові результати, вплив проекту на громадськість. Як ви збираєтесь оцінити успіх виконання проекту, його ефективність? Окресліть коло людей, які зможуть скористатися результатами проекту.

Жити у суспільстві — означає спілкуватись

Олександр САВЧЕНКО,
голова правління Українсько-канадського альянсу для дітей з вадами слуху, випускник програми PIE-98, м. Київ

Ця стаття може розглядатися як чергова з «історій успіху» випускників програми освітніх обмінів PIE, однак час, що минув після відвідин мною США (п'ять років), вимагає вагомого приводу для цього. Маючи за своїм місцем роботи рідкісну для учасників програм спеціалізацію – навчання дітей з вадами слуху, здавалося б, важко бути цікавим для аудиторії викладачів, які у більшості своїй працюють також із «спеціальними» (в широкому американському розумінні) дітьми в гімназіях, ліцеях, спеціалізованих школах. Тим більше, що громадянська освіта і в цих закладах ще довго буде добиватися чільного місця у навчально-виховному процесі. А якщо говорити про дітей з вадами слуху, котрих, перед тим як трансформувати у «свідомих і активних громадян», треба довго вчити просто спілкуватися, а суспільство – вчити бути толерантним до дітей-інвалідів, для них шлях до розуміння демократії може стати нескінченним.

Однак, навіть якщо педагоги й адміністратори спеціальних навчальних закладів для дітей з вадами слуху нічого не чули про громадянську освіту, вони нею займаються повсякденно, повсякчасно. Всі зусилля, спрямовані на соціалізацію глухої чи з ослабленим слухом дитини, повноцінну інтеграцію її в оточуюче середовище, на те, щоб вона стала повноправним громадянином своєї держави, і є громадянською освітою у міжнародному розумінні цього слова. Цю думку цілком слушно і правильно висловив Юрій Кучер, викладач Національного університету «Києво-Могилянська академія», також випускник PIE-98, що з 2000 року, спочатку як перекладач, а потім і як активний учасник, бере участь у діяльності нашої громадської організації – Українсько-канадського альянсу для дітей з вадами слуху.

Привід для даної статті знайшовся після того, як Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні показав свою небайдужість і в стислий термін надав нам грант на виконання проекту Літніх Інститутів з громадянської освіти для глухих дітей, їхніх батьків та педагогів.

Проект був однією з перших в Україні спроб розглянути на практичному рівні питання громадянської освіти та соціалізації глухих та з ослабленим слухом дітей.

В Україні існує 58 спеціалізованих шкіл-інтернатів для дітей з вадами слуху, в яких здобувають освіту близько 8 тисяч учнів. Метою сурдопедагогів, фахівців, що працюють у галузі спеціальної освіти, є підготовка дитини, що не чує, до повноцінного життя у суспільстві, формування громадянських навичок, створення умов для забезпечення рівних зі здоровими дітьми прав на освіту та професію, інтеграцію у громаду.

Специфіка розвитку дітей з вадами слуху ускладнює формування навичок спілкування, пізнання оточуючого світу. Питання оволодіння соціальними навичками – від простих норм поведінки та правил спілкування у сім'ї і колективі до розуміння та дотримання прав та обов'язків громадянина, формування культурної сфери діяльності особистості – одне з основних завдань суспільних інститутів щодо дітей, які не чують.

В останні роки освітяни України отримали можливість широко ознайомитися з досягненнями у галузі громадянської освіти за кордоном. Міжнародні освітні обміни, стажування педагогів за кордоном дають можливість вивчити кращі зразки світового педагогічного досвіду і творчо застосовувати їх в Україні задля побудови демократичного громадянського суспільства та виховання свідомих громадян. З'явилося багато цікавих статей, збірників, підручників, написаних ученими та практиками з урахуванням новітніх методик викладання, що передбачають активну участь дитини у процесі навчання – роботу у групах, ситуативні та навчальні ігри, дискусійні, аудіовізуальні заняття тощо. В основному, це відбувається завдяки діяльності програм, що фінансуються американським урядом.

Врахування педагогами рівноправності дітей та дорослих у процесі навчання, необхідність створення творчої атмосфери, що спонукає саморозвиток особистості, дає учням потужний стимул до навчання та самовдосконалення.

Спеціальні школи-інтернати, зокрема для дітей з вадами слуху, що завжди були закритими установами, до останнього часу з новими підходами та методиками знайомились опосередковано. Специфіка викладання та особливості навчальних потреб глухих дітей не дають можливості без істотної переробки та аналізу застосовувати матеріали, розраховані на учнів масових шкіл. Головною проблемою на шляху зближення умов та якісних результатів освітнього процесу є обмежені мовні, а значить і навчальні можливості нечуючих дітей. Грамотність, у широкому розумінні цього поняття, тобто вміння

Учасники Літнього Інституту в Одесі

читати, а головне, розуміти, аналізувати і застосовувати інформацію, в цілому перебуває у дітей з вадами слуху на невисокому рівні і відстає від рівня здорових однолітків. Це проблема не тільки України, над її вирішенням працюють науковці та практики багатьох країн світу.

Завдання громадянської освіти та соціалізації дітей з вадами слуху Українсько-канадський альянс усі три роки своєї діяльності вважав одним з пріоритетів у своїй роботі. Саме тому кожен рік улітку членами Альянсу проводяться освітні програми для глухих дітей, їхніх батьків на базі спецшкіл-інтернатів у різних регіонах України. Готуються спеціальні навчально-методичні матеріали, за якими протягом тижня у кожній обраній школі проводяться заходи, які ми називаємо Літніми Інститутами.

Наша діяльність була б неможлива без участі канадських освітян – учених, практиків, представників української діаспори, спільноти глухих. Саме їх досвід ми використовуємо як основу нашої діяльності.

Слова у назві статті стали девізом Літніх Інститутів 2002 року. Спілкування – це те, що робить людину – Людиною. Адже спілкуватися можна не тільки з іншими людьми, а й з природою, книгами, фільмами. А також з державою, її установами та громадами.

Наш Альянс – громадська організація. Вона об'єднує фахівців, батьків, педагогів, що працюють для дітей з вадами слуху. Співпраця з канадськими колегами дає можливість обміну новітньою інформацією про освіту, лікування та іншу допомогу глухим. Викладачі університету Альберта з Едмонтона, провідного закладу Канади з вивчення проблем глухоти, через свою безпосередню участь у програмах Альянсу в Україні дають можливість отримувати новий досвід «з перших рук», у невимушеному спілкуванні обмінюватися знаннями та ідеями. Чудово, що в цьому році дієву підтримку нашим заходам надав Відділ преси, освіти і культури Посольства США в Україні, що дало можливість провести Інститути у червні та заключну Конференцію у вересні на належному рівні.

Основним бажанням організаторів Літніх Інститутів з громадянської освіти 2002 року було допомогти глухим дітям, їхнім батькам та педагогам зібратися на тиждень разом і спробувати визначити для себе найкращі шляхи спілкування і порозуміння, розвинути соціальні навички. Ми хотіли, щоб кожен з учасників краще зрозумів важливість повноцінного рівноправного спілкування. Дитина, що має можливість вільно отримувати інформацію і висловлювати свої думки, буде успішно розвиватися. Всі люди народжені рівними. Дорослі мають поважати права дитини, особистості, у виборі способу спілкування чи жестовою мовою, чи усною. Важливою є не форма спілкування, а його зміст і результат. Знання чогось варті, коли застосовуються на практиці. Це основні положення, на яких базувалися ідеї Літніх Інститутів.

За кордоном давно відійшли від того, щоб вважати головним завданням школи надання знань з численних навчальних предметів, більшість з яких не стане в пригоді у житті. А от чого справді не вистачає насамперед людям з фізичними вадами, то це рівних можливостей у суспільному житті, розуміння з боку більшості, соціальних знань. Ідеї, покладені в основу цьогорічних заходів, перебувають у колі проблем, які має вирішувати громадянська освіта. Поширеному і дуже важливому на Заході поняттю громадянської компетентності в канадських та американських школах приділяється основна увага. Можна сказати, що громадянська освіта, тобто виховання гармонійно розвиненого, освіченого, соціально активного і свідомого громадянина, патріота держави – головна мета навчання. Ми багато годин обговорювали з канадськими колегами цю проблему, те, як підійти до її розв'язання для дітей з вадами слуху в Україні. Зміна чи оновлення підходів до вирішення проблем глухих в Україні давно назріли. Педагоги, що працюють з глухими дітьми у школах, та викладачі, що їх готують, отримали свою освіту за радянських часів або за підручниками часів «застою», часів заборон у відхиленні від «правильних» методів навчання глухих та часів недоступності світових інформаційних ресурсів. Щоб зрозуміти свої досягнення або відставання, треба з чимось порівнювати стан справ у навчанні глухих та їхній інтеграції у суспільство.

Твердження про однаковий «цензовий» рівень освіти глухих та чуючих не може довести якісної рівності. Для переважного відсотка нечуючих дітей програми та підручники, за якими вони вчаться у спеціальних школах – недоступні, бо перевищують їхні можливості сприймання та аналізу інформації, що в них міститься. Глухі діти елементарно не розуміють текстів підручників, своїх учителів, просто не чують їхньої розповіді. Чи потрібна така освіта та марнування часу, чи того вчать у школах учителі? Як змінити поло-

ження? Все ж таки роки, що проводять діти у школах-інтернатах, марнуються не всі. Педагогічні колективи докладають величезних зусиль, щоб формувати особистість глухої дитини, соціальні навички, готувати її до інтеграції у суспільство. На жаль, там її не дуже чекають, суспільство не готове до надання рівних можливостей здобуття вищої освіти, потрібної професії. Застаріли уявлення та стереотипи щодо здібностей та можливостей людей, що не чують. Українсько-канадський альянс в міру своїх можливостей бере участь у роботі по інформуванню фахівців, педагогів, батьків щодо визнаних у світі досягнень по реабілітації глухоти. Останні два роки Альянс проводить для цього практичні заходи у спецшколах-інтернатах – Літніх Інститутах.

Чому ми вибрали таку назву? У багатьох країнах світу дуже популярні серед молоді літні академічні семінари, школи та інститути, що більш точно відповідає меті, заради якої люди збираються разом – обмінятися думками, здобути нові знання, навички, відкрити в собі нові здібності. Слово «табір» більше асоціюється з відпочинком, безтурботними розвагами, має на меті фізичне оздоровлення. За п'ять днів цього важко досягти, а от багато чого дізнатися та навчитися нового можна. Новим ми вважаємо рівноправну участь дітей, батьків та вчителів. Мета Інститутів – реалізувати можливості активної співпраці учнів, школи та сім'ї у формуванні особистості нечуючих дітей, розкрити їх здібності у різних видах діяльності та спілкування. Головний суб'єкт Інститутів – діти.

У 2001 році три школи-інтернати для дітей з вадами слуху у Хусті, Харкові та Одесі приймали у себе Літні Інститути Альянсу. Українсько-канадська група «тренерів» переїздила від школи до школи і проводила протягом п'яти днів більшість заходів. Загалом близько 150 осіб – дітей, батьків, педагогів з 17 шкіл були учасниками заходів.

У січні 2002 року, під час зборів членів Альянсу, ми запропонували школам, що були гостями та учасниками минулорічних заходів, у цьому році провести Літні Інститути самостійно. Тобто, у минулому році вчилися, як проводити, а у цьому – час усе робити самим. Альянс узяв на себе тільки підготовку методичних матеріалів та розробку тематики заходів, у яких мали брати участь діти, батьки та вчителі, у квітні провів практичний тренувальний семінар для представників восьми шкіл-інтернатів у Києві. На ньому відпрацювали основні моменти проведення заходів, що стали основою для змісту Літніх Інститутів. Семінар надав можливість учасникам на собі спробувати те, що пропонувалося проводити влітку 2002 року. Тобто, по суті, у різних містах, школах України проводилися потім одні й ті ж ігри, змагання, конкурси, тематичні обговорення. Але кожна школа мала доповнити їх оригінальним змістом, додати нові форми спілкування залежно від місцевих умов.

Усі з нетерпінням чекали приїзду з Канади видатного канадського сурдопедагога Лінн МакКворрі. Ми постійно підтримували з нею зв'язок через Інтернет, знали, що у неї лишилися чудові враження від зустрічей з учасниками минулорічних Інститутів і вона дуже хоче приїхати до своїх українських друзів знову. Ми мали підстави думати, що це не просто слова ввічливості, і не помилилися. Доктор Майкл Родда і Лінн МакКворрі багато зробили в Канаді для того, щоб Програма 2002 року здійснилася.

Як ми вже зауважували, цього року Літні Інститути відбувалися протягом чотирьох тижнів червня. Розпочалися вони у західному регіоні у школах Львова, Хуста, Підкаменя, закінчувались на півдні – в Одесі, Миколаєві, Херсоні, Луганську та Запоріжжі. Останній Інститут був у Києві. Ми провели його разом з Київською асоціацією батьків та дітей – інвалідів слуху. Було цікаво зустрітися з учнями та випускниками масових шкіл та їхніми батьками, провести ті ж заняття та вправи, що і з учнями спеціальних шкіл, з'ясувати проблеми спілкування дітей з вадами слуху у масових школах та вузах. За попередніми підрахунками, понад 270 безпосередніх учасників та ще багато гостей склали аудиторію Літніх Інститутів 2002 року.

На закінчення програми в Києві у вересні 2002 року було проведено Конференцію з громадянської освіти та соціалізації дітей з вадами слуху. У ній брали участь учені Академії педагогічних наук України та сурдопедагоги з Канади, міністерські працівники, практики. Особливо зацікавили всіх активні методики викладання. Ігор Сущенко від громадської організації «Вчителі за демократію», що випускає нові гарні посібники з громадянської освіти, провів практичний семінар для учасників та ознайомив з навчальними матеріалами для учбової та позакласної роботи. Нам вдалося також видати збірник статей, де ми зібрали матеріали з громадянської освіти та соціалізації дітей, що стануть у пригоді педагогам, які навчають дітей з вадами слуху. Окремий розділ складається з матеріалів, підготовлених учасниками програм PIE і TEA й опублікованих у «Віснику програм шкільних обмінів».

За відгуками учасників Конференції, програма Літніх Інститутів допомагає школам відкривати для себе нові підходи та методики в освіті дітей з вадами слуху.

Відділ преси, освіти та культури Посольства США

займається питаннями преси, освіти і культури, а саме: координує проведення заходів для преси, підтримує зв'язки з громадськістю, керує програмами культурного та освітнього обмінів, надає інформацію про американське суспільство та культуру, розповсюджуючи матеріали українською та англійською мовами, а також забезпечує роботу Інформаційного центру, Ресурсного центру для викладачів англійської мови, Американської бібліотеки в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» та Освітнього консультативного центру.

Інформаційні програми

Головна мета Відділу – надавати точну і своєчасну інформацію про Сполучені Штати Америки, акцентуючи увагу на політиці, яку проводять Американський Уряд та, відповідно, Посольство США. Друкована й електронна версія цієї інформації щодня розповсюджується серед журналістів та українських державних урядовців у вигляді «Washington File» – дайджесту офіційних урядових новин з Вашингтона щодо міжнародної політики. Відділ підтримує зв'язки з представниками засобів масової інформації, випускає прес-релізи, організовує прес-конференції, влаштовує супутникові телемости та цифрові телевідеоконференції. Крім цього, Відділ організовує семінари та програми обміну для журналістів, щоб забезпечити розвиток вільної й відкритої преси і вільний потік інформації.

Освітні програми

Обмін інформацією і досвідом між громадянами Сполучених Штатів Америки та України є головним компонентом роботи Посольства США, спрямованої на підтримку побудови громадянського суспільства в Україні. З цією метою Відділ пропонує ряд програм академічних і професійних обмінів. Щороку понад 2000 українців та американців беруть участь у цих програмах. Шляхом відкритих конкурсів проходить відбір учасників на академічні програми для студентів, учителів та професорів, науковців та фахівців переважно у галузі суспільних і гуманітарних наук. Крім того, Відділ координує програму з професійного обміну «Громадські зв'язки» та інші програми для бізнесменів, місцевих урядовців, працівників і представників неурядових організацій. Здійснюється підтримка програм партнерства між університетами та громадськими організаціями, які працюють у сфері охорони довкілля, жіночого лідерства та об'єднання громадян.

Фонд демократії

Це програма малих грантів, що сприяє розширенню демократичних принципів громадянського суспільства в Україні через підтримку конкурсних пілотних проектів від неурядових організацій. Проект повинен супроводжуватись рекомендаційним листом і мати підтримку співробітників Посольства США. До проектів, що були заохочені Фондом, увійшли проведення семінару молодих політичних лідерів, видання економічного часопису, різноманітні навчальні програми та конференції.

Американські студії, вивчення англійської мови

Діяльність Відділу щодо підтримки викладачів англійської мови здійснюється Ресурсним центром для викладачів англійської мови, який працює в Національному університеті «Києво-Могилянська академія», та включає в себе продаж навчальних книг і касет, підтримку викладацьких конференцій та асоціацій викладачів англійської мови, надання в користування великої колекції відео- й аудіокасет, методичної літератури для вчителів, проведення семінарів спеціалістами з викладання англійської мови. Відділ також підтримує американознавчі конференції та науковців, які ними займаються, забезпечуючи їх необхідними матеріалами та обладнанням.

Наша діяльність також включає в себе підтримку видань американських книг українською мовою, читання спеціалістами та науковцями лекцій на актуальні теми, сприяння розширеному доступу до Інтернету та розвитку бібліотек.

Центр інформаційних ресурсів

Центр інформаційних ресурсів надає інформацію про США – політику, міжнародні відносини, безпеку, військові проблеми, право, економіку, торгівлю та екологію, культуру та освіту. Центр має в своєму розпорядженні бази даних on-line та на лазерних дисках, збірки документів, довідники на традиційних носіях. Центр співпрацює з урядом, журналістами, вченими, представниками ділових кіл, іншими особами та організаціями, що мають професійну зацікавленість в інформації про Сполучені Штати Америки. Центр надає інформацію факсом та електронною поштою, а також телефоном у разі термінової потреби. Ресурси Інформаційного центру можна використовувати особисто за попередньою домовленістю.

Вісник програм шкільних обмінів
видається і розповсюджується
Відділом преси, освіти та культури Посольства США
в Україні з 1999 року і виходить 4 рази на рік.
Всі матеріали розміщені також на веб-сторінці
http://visnyk.iatp.org.ua
Менеджер проекту Наталія Єремєєва
(ел. пошта: VisnykUA@pd.state.gov)

Наша адреса:
04050, Київ, вул. Глибочицька, 4
Тел.: (044) 490-40-26;
Детальнішу інформацію про програми і діяльність Відділу преси, освіти та культури можна знайти, завітавши на нашу веб-сторінку:
www.usembassy.kiev.ua

Від редакції.

Ми поважаємо Вашу думку. Відділ преси, освіти та культури Посольства США не завжди поділяє погляди авторів статей. Ми чекаємо на Ваші ідеї і статті. Посилання на передруки з видання «Вісник програм шкільних обмінів» обов'язкові.

Видавничий дім «КМ Академія».
04070, Київ, вул. Сковороди, 2.
Тел. факс: (044) 416-60-92; 238-28-26.
E-mail: vd_naukma@ukr.net
Зам. № 2-243.